

Naturvård

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 76 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2002 om naturvård. Motionerna tar upp frågor om bl.a. biologisk mångfald såsom skydd av skogsmark, våtmarker och den marina miljön, nationalparker naturreservat och artbevarande. Även rovdjursfrågor och frågor om den svenska valfångstpolitiken behandlas, liksom småfågeljakten och EU. Samtliga motionsyrkanden avstyrks, bl.a. med hänvisning till regeringens skrivelse 2001/02:173 En samlad naturvårdspolitik och riksdagens uttalanden i samband med behandlingen av skrivelsen (bet. 2001/02:MJU24). Utskottet hänvisar även till tidigare uttalanden i frågorna och till pågående arbete inom områdena.

I betänkandet finns tio reservationer och två särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Bakgrund.....	6
Utskottets överväganden.....	7
Biologisk mångfald m.m.	7
Nationalparker, naturreservat m.m.	17
Marina reservat m.m.....	22
Rovdjursfrågor.....	25
Övriga frågor.....	30
Reservationer.....	39
1. Bevarande av biologisk mångfald (punkt 1).....	39
2. Inventering av nyckelbiotoper, m.m. (punkt 3).....	39
3. Artdatabanken, m.m. (punkt 4).....	40
4. Reservatsbildning, skötselavtal m.m. (punkt 11).....	40
5. Omberg som nationalpark (punkt 13).....	41
6. Marina reservat (punkt 14).....	42
7. Marina reservat (punkt 14).....	42
8. Skyddet av rovdjuren (punkt 18).....	43
9. Svensk politik på valfångstområdet (punkt 22).....	43
10. Taggtråd i naturen (punkt 28).....	44
Särskilda yttranden.....	45
Restaurering av Emån (punkt 9).....	45
Vargstammen m.m. (punkt 19).....	45
Bilaga	
Förteckning över behandlade förslag.....	47
Motioner från allmänna motionstiden 2002.....	47

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Bevarande av biologisk mångfald

Riksdagen avslår motion 2002/03: MJ315 yrkande 13.

Reservation 1 (fp)

2. Områdesskydd

Riksdagen avslår motion 2002/03: MJ315 yrkandena 14 och 16 delvis.

3. Inventering av nyckelbiotoper, m.m.

Riksdagen avslår motion 2002/03: MJ431 yrkandena 5, 6, 8, 9 och 10.

Reservation 2 (mp)

4. Artdatabanken, m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2002/03: MJ219 yrkande 1 och 2002/03: MJ431 yrkandena 1 och 3.

Reservation 3 (mp)

5. Utrotningshotade husdjursraser

Riksdagen avslår motionerna 2002/03: MJ209 yrkande 4 och 2002/03: MJ346.

6. Hundskolan i Sollefteå

Riksdagen avslår motion 2002/03: N342 yrkande 3.

7. Ändring av EG:s fågelskyddsdirektiv, m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2002/03: MJ372, 2002/03: MJ387 yrkande 4 och 2002/03: MJ460.

8. Skyddszoner för havsöringsbäckar och laxåar, m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2002/03: MJ383 och MJ467.

9. Restaurering av Emån

Riksdagen avslår motionerna 2002/03: MJ402, 2002/03: MJ403 och 2002/03: MJ409.

10. Skydd av natur- och kulturlandskap

Riksdagen avslår motion 2002/03: MJ315 yrkande 16 delvis.

11. Reservatsbildning, skötselavtal m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2002/03: MJ327, 2002/03: MJ367 yrkandena 1 och 2, 2002/03: MJ392 och 2002/03: N269 yrkande 7.

Reservation 4 (m, kd, c)

12. Öppna marker i skärgården

Riksdagen avslår motion 2002/03:MJ367 yrkande 3.

13. Omberg som nationalpark

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:MJ244, 2002/03:MJ254, 2002/03: MJ295 och 2002/03:MJ323.

Reservation 5 (kd, mp)

14. Marina reservat

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:MJ313 yrkandena 7 och 8, 2002/03:MJ315 yrkandena 8 och 16 delvis, 2002/03:MJ431 yrkande 4, 2002/03:MJ432 yrkande 6, 2002/03:MJ489 yrkande 10 och 2002/03: MJ492 yrkande 4.

Reservation 6 (fp, kd, c, mp)

Reservation 7 (v)

15. Restaureringsplan för kusthaven

Riksdagen avslår motion 2002/03:MJ492 yrkande 1.

16. Fiskerinäringens inflytande vid områdesskydd

Riksdagen avslår motion 2002/03:MJ493 yrkande 8.

17. Översyn av rovdjurspolitiken

Riksdagen avslår motion 2002/03:MJ357 yrkande 1.

18. Skyddet av rovdjuren

Riksdagen avslår motion 2002/03:MJ315 yrkande 15.

Reservation 8 (fp, mp)

19. Vargstammen m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:MJ234 yrkande 2, 2002/03:MJ288 yrkande 1, 2002/03:MJ292 yrkandena 1, 2 och 6, 2002/03:MJ348, 2002/03:MJ387 yrkande 2, 2002/03:MJ399 yrkande 2, 2002/03:MJ412 delvis och 2002/03:MJ451 yrkande 1.

20. En nordisk rovdjurspolitik

Riksdagen avslår motion 2002/03:MJ363 yrkande 1.

21. Övriga rovdjursfrågor

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:MJ298, 2002/03:MJ398, 2002/03: MJ399 yrkande 1, 2002/03:MJ412 delvis, 2002/03:MJ449 och 2002/03: MJ470 yrkande 2.

22. Svensk politik på valfångstområdet

Riksdagen avslår motion 2002/03: MJ343 yrkandena 1 och 3.

Reservation 9 (m, fp, kd, c, mp)

23. Övriga valfångstfrågor

Riksdagen avslår motion 2002/03: MJ343 yrkandena 2, 4 och 5.

24. Vindkraft till havs

Riksdagen avslår motion 2002/03: MJ247 yrkande 2.

25. Spanska skogssnigeln

Riksdagen avslår motion 2002/03: MJ278.

26. Skoterkörning på åkermark

Riksdagen avslår motionerna 2002/03: MJ378 och 2002/03: MJ452.

27. Strandstädning m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2002/03: MJ279 och 2002/03: MJ491 yrkande 1.

28. Taggtråd i naturen

Riksdagen avslår motion 2002/03: MJ281.

Reservation 10 (m)

29. Märkning av odlad ädelträ

Riksdagen avslår motion 2002/03: MJ480.

30. Fågeljakten och EU

Riksdagen avslår motion 2002/03: U223.

Stockholm den 18 september 2003

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Catharina Elmsäter-Svärd

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Catharina Elmsäter-Svärd (m), Åsa Domeij (mp), Sinikka Bohlin (s), Alf Eriksson (s), Lennart Fremling (fp), Rune Berglund (s), Rolf Lindén (s), Sven Gunnar Persson (kd), Kjell-Erik Karlsson (v), Christina Axelsson (s), Lars Lindblad (m), Carina Ohlsson (s), Sverker Thorén (fp), Jan Andersson (c), Jan-Olof Larsson (s), Bengt-Anders Johansson (m) och Christin Nilsson (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Bakgrund

Våren 2002 behandlade utskottet regeringens skrivelse 2001/02:173 En samlad naturvårdspolitik (bet. 2001/02:MJU24). I skrivelsen formulerade regeringen sin grundsyn på naturvårdspolitiken. Förhållandet mellan naturvård och hållbar utveckling togs upp liksom motiven för regeringens naturvårdspolitik samt vägledande strategier och principer. Vidare redogjorde regeringen för sin syn på relationen mellan de av riksdagen fastlagda miljökvalitets- och delmålen och naturvårdspolitiken. I skrivelsen redovisades ett antal områden som regeringen lyfte fram som viktiga i det fortsatta naturvårdsarbetet, exempelvis förstärkt dialog med medborgarna, utvecklat sektorsansvar, fortsatt genomförande av områdesskyddet och bevarande av arter. I sitt betänkande behandlade utskottet därutöver ingående ett stort antal motioner som tog upp frågor inom hela det naturvårdspolitiska området.

I sin behandling av nu aktuella motioner hänvisar utskottet främst till sin behandling av ovan nämnda skrivelse, till behandlingen av proposition 2000/01:57 Sammanhållen rovdjurspolitik (bet. 2000/01:MJU9, rskr. 2000/01:174), till sina uttalanden från våren 2002 och till pågående arbete på områdena.

Utskottets överväganden

Biologisk mångfald m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker ett flertal motionsförslag (fp, mp) om områdesskydd. Utskottet hänvisar till att syftet med motionerna får anses tillgodosett genom bl.a. det arbete som pågår med att uppfylla av riksdagen fastställda miljö kvalitetsmål med tillhörande delmål och regeringens skrivelse 2001/02:173 En samlad naturvårdspolitik. Därutöver avstyrker utskottet motioner (s, fp, kd, v, c, mp) om bevarande av vissa arter, bl.a. utrotningshotade husdjursraser. Även här hänvisar utskottet till pågående arbete vid bl.a. olika myndigheter. Slutligen avstyrker utskottet tre motioner (s, fp, kd, v, c) om restaurering av Emån. Syftet med dessa yrkanden anser utskottet vara tillgodosett genom utskottets betonande av Emåns stora betydelse för den biologiska mångfalden och den vikt som måste tillmätas en restaurering av vattendraget.

Motionerna

Motion MJ315 (fp) behandlar bl.a. frågan om bevarande av den biologiska mångfalden. Det är enligt motionärerna en central uppgift för miljöpolitiken att öka möjligheten till naturupplevelser för alla oavsett om man bor i glesbygd, landsbygd eller tätort (yrkande 13). När det gäller nyanläggande och restaurering av våtmarksområden bör framför allt de områden som skall skyddas enligt den internationella våtmarkskonventionen och fågeldirektivet komma i fråga (yrkande 14), och ytterligare åtgärder inom nätverket Natura 2000 framhålls som nödvändiga (yrkande 16 delvis).

Motionärerna i motion MJ431 (mp) framhåller behovet av fortsatta nyckelbiotopsinventeringar. Ett stort antal nyckelbiotoper i skogslandskapet återstår att handlägga, och eftersom kunskapen om vissa udda biotoper har ökat starkt under senare år har också behovet av individuell rådgivning i fält till markägare ökat (yrkande 5). Målet för biotopskydd bör höjas från nuvarande 30 000 hektar till 50 000 hektar per år, och behovet av vissa former av skötselåtgärder i vissa biotop typer motiverar ökade anslag (yrkande 6). I motionen begärs en kartläggning av kontinuitetsskogar där trakthyggesbruk bör undvikas, och ett alternativt och miljöanpassat skogsbruk bör utföras i dessa områden. Det är en uppgift för Skogsstyrelsen att utreda lämpliga skogsbruksmetoder (yrkande 8). Särskilda resurser bör avsättas för naturvårdsbesiktning och avverkningsanmälda skogsområden före avverkning (yrkande 9). Behovet av kvalificerade inventeringar i Naturvårdsverkets regi betonas. Naturvårdsverket bör få i uppdrag att understödja kvalificerade inventeringar

av utbredning och status av landets arter på land, i sötvatten och i hav (yrkande 10).

I motion MJ209 (c) betonas vikten av insatser för samtliga hotade husdjursarter som finns listade av Naturvårdsverket och Jordbruksverket. Åtgärderna bör utformas i samarbete med svensk avel, ideella avelsföreningar samt WWF (yrkande 4). Enligt motion MJ219 (kd) bör en översyn göras av de rödlistade arterna. Motionären ifrågasätter om listan över hotade arter är relevant, varför det finns behov av en översyn. Listan har stor betydelse för inventeringarna av nyckelbiotoper eftersom vissa arter kan ha blivit mer frekventa än tidigare medan andra blivit rarare, dvs. mer sällsynta (yrkande 1). I motion MJ346 (s) begärs en bevarandeplan för fjällkon.

I motion MJ431 (mp) begärs ytterligare resurser till Artdatabanken under mandatperioden för att Svenska artprojektet skall kunna genomföras planerligt och för att Artdatabanken skall kunna möta ökade krav på insatser kring åtgärdsprogram och bevarandestrategier (yrkande 1). Biotopskydd bör införas för de två högsta kategorierna på rödlistan, och lagskyddets omfattning och utformning bör utredas snarast (yrkande 3). Enligt motion N342 (c) bör genbanken vid Hundskolan i Sollefteå vara kvar vid skolan (yrkande 3).

I två motioner begärs ändring av EG:s fågelskyddsdirektiv. Enligt motion MJ372 (s) är allmän jakt och prickning av ägg den enda lösningen för att förhindra mellanskarvens utbredning. I motion MJ460 (s) begärs att regeringen verkar för att storskarven skall strykas från EU:s lista över hotade fågelarter.

Enligt motion MJ387 (fp) bör en utredning tillsättas för att bedöma vilka ytterligare djurarter som ur djuretisk och mångfaldsaspekt bör fredas från jakt (yrkande 4).

Enligt motion MJ383 (v) bör miljöbalken ändras så att beväxta skyddszoner införs för havsöringsbäckar och laxåar (yrkande 1). Vid fiskdöd som skadar allmänt intresse bör den som förorsakat fiskdöden ersätta skadan och utdömda böter bör tillfalla fiskevården (yrkande 2). I motion MJ467 (s) begärs förslag till en åtgärdsplan som stärker havsöringsstammen i de två nordligaste länen.

Emån är föremål för tre motioner. I motion MJ402 (v, c, kd, fp) efterlyses åtgärder för att säkra fri fiskvandring i Emån från mynningen upp till Ädelfors (yrkande 1). Problemet vid det nedersta kraftverket i Emsfors, som utgör ett allvarligt hinder för vandringsfisken, måste lösas (yrkande 2) och utvandringen av fisk till Östersjön säkras (yrkande 3). Enligt motion MJ403 (v) bör framtida grävningar och vallar vid Emån stoppas. I motion MJ409 (s) betonas att ytterligare åtgärder i Emån är nödvändiga.

Utskottets ställningstagande

I samband med riksdagens behandling av regeringens skrivelse En samlad naturvårdspolitik våren 2002 (skr. 2001/02:173, bet. 2001/02: MJU24, rskr. 2001/02:316) anförde utskottet att naturvårdspolitikens baseras på de fem grundläggande värdena: människors hälsa, den biologiska mångfalden och

naturmiljön, kulturmiljön och de kulturhistoriska värdena, ekosystemens långsiktiga produktionsförmåga samt god hushållning med naturresurser. Dessa värden har även utgjort utgångspunkt för utformningen av de av riksdagen antagna miljö kvalitetsmålen, inklusive de beslutade delmålen i propositionen Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02: MJU3, rskr. 2001/02:36). Samtliga miljö kvalitetsmål har åtminstone indirekta samband med naturvärden i och med att de rör miljö kvaliteter eller uttrycker ett önskvärt miljö tillstånd som har betydelse för biosfären: för ekosystem, för växter och för djur m.m. Regeringen redogör i skrivelsen på ett tydligt sätt för sambandet mellan miljö kvalitetsmålen och relevanta delmål å ena sidan och naturvårdspolitiken å den andra. Som regeringen påpekar har vissa av miljö kvalitetsmålen med tillhörande delmål särskilt stor relevans för naturvärden. Dessa är Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Storslagen fjällmiljö samt God bebyggd miljö. De nu nämnda miljö kvalitetsmålen har antagits av riksdagen i bred enighet. Vid sin behandling av skrivelsen delade utskottet regeringens uppfattning att det inte förelåg någon anledning att i detta sammanhang ytterligare utveckla målen. I skrivelsen belystes framför allt de olika vägar som finns för att nå de miljö kvalitets- och delmål som berör naturvärden. De huvudpunkter liksom åtgärder som aviserades i skrivelsen utgår alltså från de miljö kvalitetsmål och delmål som redan har slagits fast av riksdagen. I många fall refereras i skrivelsen till ett specifikt mål som slutsatsen eller åtgärden är kopplad till. Särskilt viktiga är de verktyg, arbetssätt, processer och den kunskapsuppbyggnad m.m. som enligt regeringen måste komma till stånd för att fastlagda miljö kvalitetsmål och delmål som rör naturvård skall nås. Liksom våren 2002 förutsätter utskottet att regeringens fortsatta arbete möjliggör ett genomförande av de program och åtgärder som aviserats i skrivelsen och att den inriktning av politiken som där kommer till uttryck drivs med kraft.

När det gäller frågor om kommunal naturvård och tätortsnära natur gjorde regeringen i skrivelsen bedömningen att kommunernas naturvårdsinsatser bör stimuleras och stärkas såväl kort- som långsiktigt. Regeringen aviserade därför en satsning på kommunal naturvård genom ett särskilt program. Programmet kommer att ge kommuner – inklusive lokala aktörer inom varje kommun – möjlighet att söka delfinansiering för olika lokala naturvårdsprojekt. Den befintliga möjligheten för kommuner och landstingskommunala stiftelser att få statsbidrag för förvärv och säkerställande av mark för naturvårdsändamål bör enligt regeringen lyftas in i denna programsatsning och utnyttjas bättre. Regeringen anförde också att den tätortsnära naturens ställning i förhållande till annan mark- och vattenanvändning bör stärkas. Detta gäller större städer i allmänhet och de tre storstadsregionerna i synnerhet. Utskottet delar denna uppfattning. I syfte att stärka bevarandearbetet på kommunal nivå anför regeringen i budgetpropositionen för år 2003, utgiftsområde 20, att man ännu mer bör fokusera på att stimulera kommuner och stiftelser att utnyttja möjligheten till statsbidrag för att delfinansiera säkerstäl-

lande och skötsel av mark för naturvårdsändamål. Regeringen uttalade även sin avsikt att under år 2003 återkomma till riksdagen om en särskild program-satsning för kommunal naturvård som föreslås starta år 2004 (prop. 2002/03:1, bet. 2002/03: MJU1, rskr. 2002/03:82). Slutligen vill utskottet hänvisa till det uppdrag Naturvårdsverket har fått av regeringen att ta fram förslag till ett sextonde miljö kvalitetsmål samt preciserade delmål. Förslaget är avsett att komplettera dagens miljö kvalitetsmål och bidra till en tydligare målstruktur för att på så sätt stärka arbetet med biologisk mångfald. Med det anförda finner utskottet syftet med motion MJ315 (fp) yrkande 13 tillgodo-sett. Motionen i denna del bör inte föranleda någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

I skrivelsen anförde regeringen vidare att naturvården sedan decennier har fokuserat på landmiljöer medan insatser i vattenmiljöer generellt sett har varit eftersatta. Som regeringen påpekade utgör våtmarkerna emellertid ett positivt undantag där den nationella våtmarksinventeringen och sumpskogsinventeringen har medfört att det finns ett bra kunskapsunderlag. Detta har resulterat i en nationell bevarandeplan, Myrskyddsplan för Sverige, och har även utgjort underlag för ett skärpt regelverk beträffande markavvattning och tillämpning av ärenden som rör våtmarker. I sitt betänkande till skrivelsen (bet. 2001/02: MJU24) erinrade utskottet härutöver om de av riksdagen fastställda fem delmålen för miljö kvalitetsmålet Myllrande våtmarker (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02: MJU3, rskr. 2001/02:36). I enlighet härmed skall en nationell strategi för skydd och skötsel av våtmarker och sumpskogar tas fram senast till år 2005, och samtliga våtmarksområden i Myrskyddsplanen skall ha ett långsiktigt skydd senast år 2010. Vidare skall senast år 2004 inga skogsbilvägar byggas över våtmarker med höga natur- eller kulturvärden eller så att dessa våtmarker påverkas negativt på annat sätt, och i odlingslandskapet skall minst 12 000 ha våtmarker och småvatten anläggas eller återställas fram till år 2010. Slutligen skall olika åtgärdsprogram senast till år 2005 ha upprättats och inletts för de hotade arter som har behov av riktade åtgärder. Med de förslag till delmål som fastställts ansåg utskottet förutsättningarna goda för att miljö kvalitetsmålet skall kunna nås inom en generation. Utskottet ansåg även att Myrskyddsplanen bör kompletteras med ett större urval sumpskogar och resultatet av våtmarksinventeringen i Norrbottens län. För att miljö kvalitetsmålet skall nås förutsätts medverkan från jord- och skogsbruket men även andra sektorer måste visa den hänsyn som krävs. Syftet är, såsom det framhålls i propositionen Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02: MJU3, rskr. 2001/092:36), att miljö kvalitetsmålet Myllrande våtmarker i ett generationsperspektiv bör innebära bl.a. att det i hela landet finns våtmarker av varierande slag, med bevarad biologisk mångfald och bevarade kulturhistoriska värden, att hotade arter har möjlighet att sprida sig till nya lokaler inom sina naturliga utbredningsområden så att långsiktigt livskraftiga populationer säkras samt att våtmarker skyddas så långt möjligt mot dränering, torvtäkter, vägbyggen och annan exploatering.

Utskottet vill även hänvisa till budgetpropositionen för år 2003, utgiftsområde 23, där regeringen anför att under året har 4 800 hektar skyddats inom objekt upptagna i Myrskyddsplanen, vilket innebär att ca 245 000 hektar av de 392 000 hektar som tagits upp i Myrskyddsplanen hittills har fått skydd (prop. 2002/03:1, bet. 2002/03:MJU1, rskr. 2002/03:82). Reservatsbildningen har fortsatt, och därutöver har ett stort antal små och i några fall medelstora våtmarker skyddats. 21 nya områden har anmälts till Ramsarlistan, vilket innebär att Sverige totalt har anmält 51 områden med en sammanlagd yta om 5 152 kvadratkilometer. Flera våtmarksområden har föreslagits till det europeiska nätverket Natura 2000. Under perioden 2000–2006 skall inom ramen för miljö- och landsbygdsprogrammet 6 000 hektar våtmarker återskapas och restaureras, och inom ramen för de lokala investeringsprogrammen har under år 2001 ytterligare 36 vattenvårdande åtgärder beviljats bidrag om sammanlagt 20 miljoner kronor. Detta innebär att sammantaget under perioden 1998–2002 har bidrag om 225 miljoner kronor beviljats till 137 åtgärder som avser naturvårdande insatser samt insatser för att bevara och förstärka biologisk mångfald i sjöar, hav, vattendrag och våtmarker. Uppgifterna avser både restaurering och nybildande av våtmarker. Stödet under år 2001 väntas medföra en total investering om ca 50 miljoner kronor, och under programmet som helhet väntas ca 400 miljoner kronor investeras i våtmarker m.m. Det kan tilläggas att under de senaste åren har även flera fågelsjöar restaurerats och ca 100 grodvatten och en mängd viltvatten anlagts.

Utskottet har inhämtat att regeringen nyligen har föreslagit ytterligare 54 områden till Natura 2000. Förslaget har lämnats till kommissionen och i enlighet med art- och habitatdirektivet. Samtidigt har ytterligare 11 områden anmälts enligt fågeldirektivet. Härmed har Sverige föreslagit sammanlagt 3 474 områden enligt art- och habitatdirektivet och anmält 447 områden enligt fågeldirektivet.

I skrivelsen En samlad naturvårdspolitik våren 2002 (skr. 2001/02:173, bet. 2001/02:MJU24, rskr. 2001/02:316) underströk regeringen vikten av lokala dialoger och att naturvården på ett tidigt stadium förankras bättre hos alla berörda aktörer inklusive brukare. Arbetsformerna vid genomförande av områdesskydd måste enligt regeringen utvecklas, och processen bör präglas av öppenhet, lokal dialog och deltagande. Informationsutbyte bör ske mycket tidigt och kontinuerligt genom hela processen, och ett utåtriktat arbetssätt bör eftersträvas vid genomförandet. Enligt regeringen är det viktigt att undvika att naturvården, inklusive områdesskydd, upplevs som olika former av hinder och förbud. I detta sammanhang lyfte regeringen fram det utvecklingsarbete som Skogsstyrelsen bedriver i samarbete med Naturvårdsverket och berörda länsstyrelser och skogsvårdsstyrelser beträffande s.k. landskogsekologiska kärnområden. Samtliga typer av områdesskydd kombineras här med ett aktivt brukande av övrig skogsmark och med en grön skogsbruksplan som grund. Arbetet sker i samarbete mellan några tiotal fastigheter och med stor öppenhet. Vad som skall bevaras bör alltid vara tydligt formulerat och kommunicerat. Delaktighet och samsyn kring målen för bevarandet är enligt utskottets

mening en avgörande förutsättning för den långsiktiga framgången med områdesskyddet, och förslag till reservatsbeslut med tillhörande skötselplaner bör utvecklas i nära samråd med berörda intressenter. Regeringen redogör i skrivelsen också för det arbete med naturvårdsavtal som skogsvårdsorganisationen har utfört sedan början av 1990-talet. I strävan att nå miljömålet kan avtalen enligt utskottet ses som ett nytt arbetssätt och som ett komplement till främst naturreservat, biotopskyddsområden och generell naturhänsyn vid alla skogsbruksåtgärder. Begreppet naturvårdsavtal avser sådana avtal som träffas mellan staten genom skogsvårdsstyrelsen och skogsägaren i syfte att bevara och utveckla ett områdes naturvärden. Naturvårdsavtalen grundar sig inte på några speciella författningsbestämmelser utan är avtal som ingås mellan två i princip likställda parter. Avtalet, som kan träffas med både fysiska och juridiska personer, tecknas för viss tid, mestadels 50 år, och skogsägaren får en ersättning som delvis täcker värdet av vad denne avstår. Avtal kan träffas med både fysiska och juridiska personer. Utskottet instämde därmed i regeringens överväganden om att arbetsformerna vid genomförande av områdesskydd bör utvecklas i riktning mot öppenhet och dialog samt god information tidigt i processen. Utskottet, vars ställningstagande kvarstår, anser det vara av stor vikt att samverkan mellan människor som lever i eller nära områden som avses skyddas, liksom med andra intressenter, utvecklas.

Som regeringen anför i budgetpropositionen för år 2003, utgiftsområde 20, innebär ökande areal skyddad mark också ökat behov av insatser för vård och förvaltning av de redan skyddade markerna. Det är enligt utskottets mening angeläget att staten har en effektiv skötsel och förvaltning av nationalparker och statliga naturreservat, och de skyddade områdena måste förvaltas på ett sådant sätt att värdena består eller förbättras och att information om områdena finns tillgänglig för besökare.

I skrivelsen påpekar regeringen att förvaltning och skötsel av skyddade områden innebär särskilda möjligheter att engagera lokala aktörer att mot ersättning delta i den direkta praktiska skötseln. Det kan röra sig om att, med beaktande av gällande regler för upphandling, direktupphandla skötseltjänster från brukare på berörda fastigheter, att arvoda eller anställa personer med lokal förankring för löpande uppdrag eller att anlita lokala entreprenörer. En annan variant kan enligt regeringen vara att upplåta intäktbringande verksamhet genom avtal, t.ex. turistverksamhet, guidning, viss försäljning och kaféverksamhet. Ett annat sätt kan vara att så långt möjligt välja lokala leverantörer av varor och tjänster, exempelvis när det gäller aktiviteter inom naturturismen. Redan i dag används i varierande utsträckning uppdragsavtal med lokala brukare om att utföra aktiva skötselåtgärder i olika reservat. Som regeringen anför får de framtida behoven i skyddade områden, inklusive Natura 2000-områdena, visa om det finns anledning att utveckla och tillämpa även andra avtalsformer i syfte att på ett kostnadseffektivt sätt nå bevarandesyftena. Sammanfattningsvis innebär det ovan anförda att syftet med motion MJ315 (fp) yrkandena 14 och 16 (delvis) får anses tillgodosett utan någon vidare åtgärd från riksdagens sida.

Delmålet om långsiktigt skydd av skogsmark som det fastställdes av riksdagen hösten 2001 (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MJU3, rskr. 2001/02:36) innebär att ytterligare 900 000 hektar skyddsvärd skogsmark skall undantas från skogsproduktion till år 2010 jämfört med år 1998. Hittills har ca 13 % av de 320 000 hektar som bör avsättas som naturreservat säkerställts. I budgetpropositionen för år 2003, utgiftsområde 20, gjorde regeringen emellertid bedömningen att det finns risk för att målet inte kommer att nås om inte takten i säkerställandearbetet ökar. För att nå målet behöver enligt regeringen den årliga avsättningen till naturreservat nästan tredubblas jämfört med de tre senaste åren. De ökade resurserna för skydd av värdefulla naturmiljöer och biologisk mångfald bör enligt regeringen emellertid ge förutsättningar för ökad takt i säkerställandearbetet. Regeringen ansåg att, eftersom statens eget skogsinnehav har ökat avsevärt under det gångna året, det nu finns bättre möjligheter att underlätta markägarnas efterfrågan på bytesmark. Av budgetpropositionen framgår vidare att Naturvårdsverket och Sveaskog AB utvecklar rutiner och former för att i ökad utsträckning kunna erbjuda markägare bytesmark vid reservatsbildning, och verket genomför även naturvärdesbedömning av all statlig skogsmark samt bedömer vilka områden som bör ges formellt skydd. I samverkan med länsstyrelserna och skogsvårdsorganisationen arbetar Naturvårdsverket med att identifiera urskogsartade skogar och utveckla förslag till hur dessa långsiktigt skall skyddas. Som anfördes i budgetpropositionen kommer artinriktade åtgärdsprogram för hotade arter även framöver att vara ett värdefullt komplement till skydd och vård av värdefulla naturområden för bevarande av biologisk mångfald (prop. 2002/03:1, bet. 2002/03:MJU1, rskr. 2002/03:82). Det kan noteras att Naturvårdsverket i samverkan med Artdatabanken arbetar för att till år 2004 upprätta och inleda åtgärdsprogram för hotade arter som är i behov av riktade åtgärder. Med det anförda och med hänvisning till vad utskottet i tillämpliga delar anført ovan finner utskottet syftet med motion MJ431 (mp) yrkandena 5 och 6 i allt väsentligt tillgodosett. Motionen i dessa delar bör inte medföra någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

När det gäller frågan om kontinuitetsskogar vill utskottet hänvisa till Skogsstyrelsens rapport SUS 2001, där Skogsstyrelsen lyfte fram kontinuitetsskogar som prioriterade projekt. Begreppet kontinuitetsskogar är emellertid inte definierat, och för närvarande finns inget relevant underlag för en sådan definition. Utskottet har inhämtat att, i syfte att som ett första steg göra en kartläggning av skogarna i fråga, Skogsstyrelsen har inlett ett samarbete med Riksskogstaxeringen för att gå vidare med en förstudie under år 2003. Uppgiften att överväga lämpliga skogsbruksmetoder ingår i nästa stadium av projektet. Med det anförda finner utskottet syftet med motion MJ431 (mp) yrkande 8 i väsentliga delar tillgodosett utan någon ytterligare riksdagens åtgärd.

I Skogsstyrelsens rapport betonas särskilt frågan om avverkningsbesiktning. Tanken är att skogsvårdsstyrelsernas personal bör få mera tid att arbeta konkret i fält med att följa upp avverkningsanmälningarna före avverkning.

Detta gäller särskilt kända nyckelbiotoper och hänsynsarealer inom objektet, men även produktionsaspekter. I rapporten framgår att resurserna i dagsläget är en begränsande faktor, och endast ca 20 % av anmälningarna, som uppgår till ca 50 000 per år, besöks före avverkning. I sin fördjupade anslagsframställning för perioden 2004–06 framhåller Skogsstyrelsen att en förstärkning av myndighetsanslaget ökar möjligheterna till rådgivning och information till skogsägarna i samband med avverkningsbesiktningen för naturvårdande insatser. Med hänvisning härtill får syftet även med motion MJ431 (mp) yrkande 9 i väsentliga delar anses tillgodosett utan någon ytterligare åtgärd.

Utskottet har inhämtat att Naturvårdsverket under år 2003 har gjort en genomgång av all statlig skogsmark. Genomgången ligger till grund för verkets nyligen inledda arbete med en översyn av nationalparksplanen. Med det anförda avstyrker utskottet motion MJ431 (mp) yrkande 10.

Som utskottet anförde våren 2002 (bet. 2001/02: MJU24) innebär åtagandet enligt konventionen om biologisk mångfald att de insamlade kulturväxterna måste bevaras långsiktigt och på ett tillfredsställande sätt. Utskottet redogjorde då för regeringens uppdrag till Jordbruksverket och Centrum för biologisk mångfald att genomföra ett nationellt program för bevarande av växtgenetiska resurser i Sverige, där kulturväxter utgör den viktigaste delen. Förhoppningen är att detta program skall svara för att alla värdefulla kulturväxter bevaras långsiktigt och på ett lämpligt sätt. Vidare har regeringen givit Centrum för biologisk mångfald i uppdrag att utveckla och analysera Sveriges efterlevnad av konventionen om biologisk mångfald och framhålla eventuella problem i det svenska genomförandearbetet av konventionen. Centrum för biologisk mångfald skall därutöver belysa frågan om immaterialrättsligt skydd av traditionell kunskap samt hur biologisk mångfald hanteras i miljökonsekvensbeskrivningar för bl.a. nya vägar eller vägplaner och kommunala översiktsplaner. Uppdragen förväntas redovisas under hösten 2003. Med hänvisning härtill avstyrks motion MJ431 (mp) yrkandena 1 och 3 i den mån motionsyrkandena inte kan anses tillgodosedda.

I likhet med många andra länder upprättar Sverige rödlistor över hotade eller sällsynta växt- och djurarter. I de svenska rödlistorna grupperas arterna sedan år 2000 i enlighet med internationella kriterier i ett system med sex kategorier för olika grad av sällsynthet och risk för utdöende. Arter som bedöms uppfylla kriterierna för någon av kategorierna kallas rödlistade arter. Kategorierna är kunskapsbrist, missgynnad, sårbar, starkt hotad, akut hotad och försvunnen. Listorna uppdateras kontinuerligt när ny kunskap om en arts förekomst och utbredning föreligger. Med anledning av motion MJ219 (kd) vill utskottet framhålla att det i kategorin missgynnad kan vara fråga om en art som är hänsynskrävande endast lokalt. Enligt vad utskottet erfarit kan det vara olämpligt att i ett sådant fall freda arten, eftersom en sådan åtgärd omfattar hela nationen och eventuellt ännu större regioner. Naturvårdsverket följer de rödlistade djurarter som är jaktbara och föreslår vid behov regeringen att reglera jakttiderna i jaktförordningen (1987:905). Med det anförda finner

utskottet syftet med motionens yrkande 1 tillgodosett. Motionen i denna del bör inte medföra någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Enligt utskottet är det väsentligt att den genetiska variation som representeras av vår lantraser bevaras för framtiden. Stöd till hotade lokala husdjursraser utbetalas av Jordbruksverket inom ramen för miljö- och landsbygdprogrammet och förutsätter en avelsplan för rasen. Den skall vidare vara registrerad i genbank eller ingå i respektive rasförenings officiella härstamningskontroll. Stöd kan utgå även inom ramen för Kompetensutveckling för lantbrukare, KULM. Verket arbetar också med övergripande nationella avelsfrågor som inte är kopplade till miljöstödet och har utarbetat ett nationellt program för förvaltning av husdjursgenetiska resurser, inklusive hotade arter. Arbetet pågår i kontinuerligt samarbete med olika avels- och rasföreningar. På regeringens uppdrag har verket även utarbetat en landsrapport till FAO om husdjursgenetiska resurser. Med det anförda föreslår utskottet att motion MJ209 (c) yrkande 4 lämnas utan åtgärd från riksdagens sida.

Med anledning av motion MJ346 (s) om en bevarandeplan för fjällkon vill utskottet erinra om den bevarandeplan med avelsplan som har upprättats för den rena fjällrasen. Som utskottet anför ovan är en avelsplan en förutsättning för stöd för utrotningshotade raser. För rasen svensk kullig boskap (SKB) finns däremot inte någon bevarandeplan eftersom rasen av Jordbruksverket inte anses utrotningshotad, en uppfattning som har fått stöd av EU. Med det anförda föreslår utskottet att motionen lämnas utan riksdagens vidare åtgärd.

Utskottet har inhämtat att Hundskolan i Sollefteå var ett aktiebolag som ägdes av en stiftelse med anknytning till Synskadades Riksförbund. Skolan var således ett privaträttsligt subjekt på vilket aktiebolagslagen (1975:1385) är tillämplig. Hundskolan försattes i konkurs sommaren 2002. Utskottet har vidare inhämtat att Försvarsmakten den 20 februari 2003 fick i uppdrag att lokalisera den avelsverksamhet som svarar mot försvarets behov av tjänstehundar till Sollefteå, och verksamheten skall byggas upp under år 2003. Det anförda innebär att motion N342 (c) yrkande 3 avstyrks.

I skrivelsen En samlad naturvårdspolitik (skr. 2001/02:173, bet. 2001/02: MJU24, rskr. 2001/02:316) redovisade regeringen sin uppfattning att Sverige bör verka för möjligheten att på ett enklare och snabbare sätt kunna ändra i EG:s naturvårdsdirektivs bilagor. I dessa bilagor anges de arter och naturtyper för vilka medlemsländerna har särskilda skyldigheter att vidta bevarandeåtgärder. Förståelse för de gemensamma reglerna är en grundförutsättning för att en gemensam naturvårdspolitik skall respekteras inom varje medlemsland. Gemensamma regler innebär dock alltid kompromisser eftersom förhållandena och behoven är olika inom olika delar av EU. Som regeringen påpekar förändras förhållandena även i naturen, vilket innebär behov av omprioritering, t.ex. när det gäller bevarandeinsatser för olika arter. Arter kan minska eller öka i antal och utbredning relativt snabbt – skarven är här ett exempel – och det kan medföra behov av att såväl flytta arter mellan olika bilagor som att lägga till eller ta bort arter från bilagorna; allt i syfte att göra rätt prioriteringar utifrån ett EU-perspektiv. Detta är viktigt och motive-

rat för att inom landet få acceptans för de krav och regleringar som den gemensamma naturvårdspolitiken ibland medför. I likhet med regeringen anser utskottet att det därför måste bli lättare att modifiera de olika bilagorna till fågel- respektive art- och habitatdirektivet. Som utskottet framhöll våren 2002 och våren 2003 (bet. 2002/03:MJU9) bör det vara mindre komplicerat att ändra innehållet i bilagorna än att ändra artiklarna i direktivens huvudtext. Detta innebär att problem av det slag som tas upp i motionerna MJ372 (s) och MJ460 (s) härigenom kan hanteras på ett enklare och effektivare sätt. Syftet med motionerna får därmed anses tillgodosett utan något särskilt riksdagens uttalande i frågan.

Som utskottet anförde ovan följer Naturvårdsverket de arter, även rödlistade, som är jaktbara och föreslår vid behov regeringen att reglera jakttiderna i jaktförordningen (1987:905). Med det anförda avstyrks motion MJ387 (fp) yrkande 4.

Enligt 7 kap. 12 § miljöbalken (MB) får länsstyrelsen eller kommunen, om det behövs särskilt skydd för en djur- eller växtart inom ett visst område, meddela föreskrifter som inskränker rätten till jakt eller fiske eller allmänhetens eller markägarens rätt att uppehålla sig inom området. Den straffrättsliga regleringen i MB är föremål för Miljöbalkskommitténs uppmärksamhet. Slutbetänkandet skall redovisas senast den 30 juni 2005 (dir. 1999:109, 2003:61 m.fl.). I avvaktan på Miljöbalkskommitténs förslag föreslår utskottet att motion MJ383 (v) yrkandena 1 och 2 lämnas utan riksdagens vidare åtgärd.

Miljömålen för såväl söt- som saltvatten förutsätter att alla bestånd av öring bevaras och sköts på ett uthålligt sätt. Inom ramen för detta arbete har, enligt vad utskottet inhämtat, Fiskeriverket och berörda länsstyrelser nu intensifierat sitt arbete med öring i Norrbotten och Västerbotten. Utskottet har vidare inhämtat att miljöförbättringar sedan flera år tillbaka har vidtagits i rinnande vatten, och berörda myndigheter planerar nu åtgärder i kustområdena både för att informera om problemen och hur fisket bör bedrivas och för att praktiskt restaurera de havsvandrande bestånden i länens vattendrag. Utskottet vill även hänvisa till Havsmiljökommissionen, som tillsattes av regeringen i juli 2002, som i sitt slutbetänkande har belyst effekterna av gifter i Östersjöområdet på såväl öring som andra arter. Uppdraget redovisades till regeringen den 24 juni 2003 (SOU 2003:72). Härutöver har utskottet inhämtat att Fiskeriverket arbetar med en översyn av behovet av begränsningar i fisket utmed kusten just för att minska bifångsterna av havsöring. I sammanhanget vill utskottet erinra om att regeringen i propositionen Hållbart fiske och jordbruk (prop. 1997/98:2, bet. 1997/98:JoU9, rskr. 1997/98:116) redovisade en ökad satsning på en förbättrad fiskevård. Anslaget för fiskevård disponeras av Fiskeriverket och används bl.a. för bildande av fiskevårdsområden, fisketillsyn, främjande av den biologiska mångfalden och biotopvård, insatser för bevarandet av hotade arter och utsättning av fisk. Härutöver kan tilläggas att allmän fiskevård för närvarande delvis finansieras av anslaget för fiskevård men också av vattenavgiftsmedel i enlighet med vattendomar. Anslaget an-

vänds till fiskevård, främst i allmänna och enskilda vatten med fritt handredskapsfiske, i kustområden och i sjöarna Vänern, Vättern, Hjälmaren, Mälaren samt Storsjön i Jämtland. I budgetpropositionen för år 2003, utgiftsområde 23, konstaterar regeringen att det finns ett fortsatt behov av insatser inom fiskevårdens område. Mot bakgrund av det svenska miljömålsarbetet är regeringens bedömning att en förstärkning av anslaget krävs. Slutligen vill utskottet erinra om den proposition om vissa fiskefrågor som är aviserad till hösten 2003. Med denna redovisning finner utskottet syftet med motion MJ467 (s) tillgodosett utan någon ytterligare riksdagens åtgärd.

Som utskottet anförde våren 2003 (bet. 2001/02:MJU24) utgör Emån med hänsyn till påverkansgrad och biologisk mångfald ett av landets värdefullaste vattendrag. Trots många mindre kraftverk finns fortfarande betydande forsträckor, och Emån jämte Helgeån är artrikast i landet vad gäller fisk med arter som lax, mal och asp. Dessutom finns där uter och flera hotade fågel- och växtarter. Emåns nedre huvudfåra utgör ett Natura 2000-område och stora delar av vattendraget är av riksintresse ur natur- och kulturskyddssynpunkt. Fiskeriverket och Naturvårdsverket har tillsammans med länsstyrelser, kommuner och andra organisationer aktivt bidragit till att göra Emån till ett pilotprojekt med anledning av genomförandet av ramdirektivet för vatten (2000/60/EG), och regeringen har satsat mer än 100 miljoner kronor på restaurering av tidigare PCB-utsläpp och av tungmetalldepositioner vid Jungnerholmarna. Som utskottet anförde våren 2002 får det anses vara en angelägen uppgift att i möjligaste mån och efter lagenlig prövning säkra en så naturlig vandringsväg som möjligt för såväl fisk som andra organismer från mynningen och upp till nedersta naturliga vandringshinder. I detta arbete är det också viktigt att beakta de eventuella reproduktionsproblem som förekommer i ån och att i möjligaste mån utreda orsakerna. Utskottet har härefter inhämtat att Länsstyrelsen i Kalmar län för år 2002 erhöll medel för att utföra en miljökonsekvensbeskrivning. För år 2003 anvisades emellertid inte några medel, varför arbetet fick avbrytas. Medel saknas även för pågående förrättningar, men länsstyrelsen planerar trots detta att genomföra vissa åtgärder såsom legalisering av redan byggda vallar. Mot denna bakgrund förutsätter utskottet, som återigen vill framhålla Emåns stora betydelse för den biologiska mångfalden och den vikt som måste tillmätas en restaurering av vattendraget, att frågan snarast möjligt får sin långsiktiga och tillfredsställande lösning. Med hänvisning härtill föreslår utskottet att motionerna MJ402 (v, c, kd, fp) yrkan- dena 1–3, MJ403 (v) och MJ409 (s) lämnas utan vidare åtgärd.

Nationalparker, naturreservat m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker tre motioner (fp, kd, c) om utökat områdesskydd, reservatsbildning på statligt ägd mark, lokalt förankrade skötselplaner och konsekvensutredningar vid bildande av naturre-

servat. Vidare avstyrks en motion (c) om en utredning av naturvårdsintressen och brukanderätt för skogsägare samt en motion (m) om miljömålets effekter på miljö och produktion. I samtliga fall hänvisar utskottet till regeringens skrivelse 2001/02:173 En samlad naturvårdspolitik och till det arbete som i övrigt pågår på området. Med hänvisning till Naturvårdsverkets arbete med en ny nationalparksplan avstyrker utskottet fyra motioner (s, fp, kd, mp) om att Omberg bör bli nationalpark.

Motionerna

Enligt motion MJ315 (fp) behövs fler nationalparker och natur- och kulturresevat för att skydda exklusiva natur- och kulturlandskap (yrkande 16 delvis).

Reservatsbildning bör enligt motion MJ327 (kd) till största delen ske på samhällets marker. I övriga fall bör så långt möjligt frivilliga skötselavtal med 5–10 års avtalstid upprättas, och markägaren bör ha inflytande på utformningen av naturvården. Även i motion MJ367 (c) tas frågan upp om behovet av lokalt förankrade skötselplaner i samband med kommande reservatsbildningar. Långsiktigt hållbara lösningar bör utformas i samarbete med tänkta brukare (yrkande 1). När det gäller konsekvensutredningar vid bildandet av naturreservat bör en utvärdering göras av nuvarande skyddsplaner för att skapa bästa möjliga förutsättningar för kommande reservatsbildningar (yrkande 2). Behovet av ansvar, resurser och aktiva planer för att hålla skärgårdens marker öppna påtalas (yrkande 3).

I motion MJ392 (c) begärs en utredning om naturvårdsintressen och brukanderätt för skogsägare. Syftet bör vara att mot bakgrund av ny kunskap ange riktlinjer för hur konflikten mellan bevarandebeståndet och det berättigade intresset hos skogsägare att kunna bruka sin skog skall kunna lösas. Enligt motion N269 (m) bör en granskning göras av erfarenheterna vid avgränsning och genomförande av skogsreservat. Staten måste enligt motionärerna skaffa sig en bättre bild av vilken effekt insatser avseende miljömålet kan få i praktiken på miljön och produktionen (yrkande 7).

I fyra motioner, MJ244 (kd), MJ254 (s), MJ295 (fp) och MJ323 (mp), anförs att Omberg bör skyddas och förvaltas som nationalpark.

Utskottets ställningstagande

I skrivelsen En samlad naturvårdspolitik (skr. 2001/02:173) redogjorde regeringen för sin grundsyn på naturvårdspolitiken. Naturvården skall omfatta hela landskapet. Endast områdesskydd kommer inte att räcka för att miljökvalitetsmålen som rör naturvård skall kunna uppnås. För att målen om exempelvis Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Levande skogar samt Storslagen fjällmiljö skall kunna uppnås krävs en lång rad andra åtgärder och insatser. Detta framgår också av delmålen till de olika miljökvalitetsmålen som riksdagen har fastställt. Även om reservaten hittills fyller en viktig roll för bevarande av natur-

typer och arter innefattar de enligt regeringen inte, med några få undantag, den mer långsiktiga, storskaliga dynamiken på landskapsnivå, eftersom de i regel är för små. Reservaten bör anpassas för att fungera i den landskapsdynamik de är en del av och bör i allt högre grad betraktas som dynamiska refuger och delar av ett större geografiskt sammanhang; ett landskap. Reservat och övrigt områdesskydd bör också ses som delar i ett system av skyddade områden där regional fördelning och representation m.m. vägs in. Reservat är öppna system som i hög grad påverkas av markanvändningen i det omgivande landskapet och vattenmiljön och utnyttjandet av naturresurser, t.ex. skogsbruk respektive fiske i hav och sötvatten, och av storskaliga störningar som sällan stannar vid reservatsgränsen. Enligt regeringen innebär detta inte att områdesskydd inte har en fortsatt viktig roll att spela inom naturvården. Tvärtom medför de av riksdagen fastlagda delmålen, kopplade till olika miljö kvalitetsmål, en fortsatt stark satsning på bevarande av särskilt värdefulla områden. Ett stort antal delmål handlar mer eller mindre direkt om områdesskydd för de mest värdefulla områdena. Som exempel nämns i skrivelsen åtgärdsprogram för särskilt värdefulla natur- och kulturmiljöer som behöver ett långsiktigt skydd under miljö kvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag och delmålet om att undanta ytterligare 900 000 hektar skogsmark från skogsproduktion under miljö kvalitetsmålet Levande skogar. Till detta kan läggas delmål 1 under Ett rikt odlingslandskap som handlar om bevarande och skötsel av samtliga ängs- och betesmarker.

Vid sin behandling av skrivelsen våren 2002 anslöt sig utskottet till denna grundsyn (2001/02: MJU24). Utskottet delade regeringens uppfattning att olika former av områdesskydd är ett viktigt inslag i naturvårdsarbetet, såväl areellt som när det gäller prioritering av statliga medel. Utskottet konstaterade att arbetet med områdesskyddet har ökat i intensitet till följd av stigande anslagsnivåer. Skydd av skogsmark har prioriterats under senare år men även andra naturtyper har skyddats. Vid utgången av år 2000 fanns t.ex. totalt 3 393 områden skyddade som naturreservat, nationalparker, naturvårds- och djurskyddsområden.

I ett interpellationssvar i maj 2002 (interpellation 2001/02:495) aviserade miljöministern sin avsikt att ge Naturvårdsverket i uppdrag att snarast se över vilka marker som finns i statens ägo och som har så stora naturvärden att de bör ha ett formellt skydd i form av naturreservat. Genom bl.a. dessa åtgärder hoppades miljöministern att staten skall bli ett föredöme för andra skogsägare när det gäller att bevara skyddsvärd skog. Utskottet har inhämtat att Naturvårdsverket under år 2003 gjort en sådan genomgång. Genomgången skall ligga till grund för verkets arbete med den översyn av nationalparksplanen som nu har inletts. Med det anförda finner utskottet syftet med motion MJ315 (fp) yrkande 16 (delvis) tillgodosett. Motionen i denna del bör inte medföra någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

När det gäller genomförande av områdesskydd framhöll regeringen i skrivelsen En samlad naturvårdspolitik (skr. 2001/02:173) att områdesskydd, inklusive skydd av vattenmiljöer, i högre utsträckning bör värderas i ett land-

skapssammanhang. Arbetsformerna bör utvecklas i riktning mot öppenhet och dialog samt god information tidigt i processen. Samverkan med människor som lever i eller nära områden som avses skyddas, liksom med andra intressenter, bör utvecklas. Naturvårdsverkets nationalparksplan bör ses över och nya tänkbara områden för nationalparker övervägas. Inrättandet av nya nationalparker bör ske i dialog med regionala och lokala aktörer. Vidare behövs en bättre kartläggning av naturtyper, arter och livsmiljöer som redan skyddats, och en naturtypsindelning läggas fast. Väl definierade naturtyper liksom bristanalyser som relaterar till totalförekomster av olika naturtyper och arter bör användas i det fortsatta arbetet. Därutöver bör integreringen av Natura 2000-arbetet i övrig naturvård fortsätta. Statens skogar skall fortsättningsvis förvaltas på ett föredömligt sätt både ur produktions- och miljösynpunkt för att trygga en långsiktig ekologisk och produktionsmässig hållbar utveckling. När det gäller frågan om bättre förutsättningar för naturvårdsmyndigheterna att kunna erbjuda bytesmark avser regeringen att återkomma till riksdagen. Innan köp eller intrångsersättning används vid områdesskydd bör bl.a. övervägas vilka naturtyper som dominerar, vilka inskränkningar i markägarens dispositionsrätt som planeras mot bakgrund av bevarandemålen kostnadseffektivitet, och förvaltningen av skyddade områden bör förstärkas. Även vid förvaltning och skötsel bör enligt regeringen arbetsformerna präglas av öppenhet, bra dialoger och deltagande av olika intressenter samt av god information mycket tidigt i processen. Innovativa lokala förvaltningsformer bör prövas. Förvaltningen av skyddade områden bör underlätta ett ökat nyttjande av områdena för upplevelser, friluftsliv, natur- och kulturturism m.m. En satsning på information, skyltning och guidning, som syftar till att öka tillgängligheten, bör genomföras. Värna, vårda, visa framhålls i skrivelsen som vägledande nyckelord för den framtida förvaltningen. Övervakning och uppföljning av värdefull natur bör ses som en del av övervakningen av miljötillståndet. Slutligen ansåg regeringen att uppföljningen av att bevarandemålen upprätthålls är ett eftersatt område som bör förstärkas. Regeringen anförde vidare att, under den närmaste tioårsperioden, uppmärksamheten bör riktas på att uppnå de delmål som riksdagen har lagt fast. För att klara detta krävs att organisationen och verktygen för genomförande av områdesskydd förbättras och utvecklas, och processen måste effektiviseras ytterligare. Genomförandet kommer att präglas av ett mycket stort antal objekt som i sin tur kommer att beröra ett stort antal fastigheter och ännu fler fastighetsägare. Enligt regeringen finns det i dag i allt väsentligt en bra organisation för att klara detta genomförande. Utskottet delade denna uppfattning (bet. 2001/02:MJU24). Det bör tilläggas att, vilket framgår av budgetpropositionen för år 2003, utgiftsområde 20, eftersom statens skogsinnehav har ökat avsevärt under det gångna året det nu finns bättre möjligheter att underlätta markägarnas efterfrågan på bytesmark.

Det ovan anförda innebär att utskottet finner syftet med motionerna MJ327 (kd), MJ367 (c) yrkandena 1 och 2, MJ392 (c) och N269 (m) yr-

kande 7 i allt väsentligt tillgodosett. Motionerna bör inte medföra någon ytterligare riksdagens åtgärd.

Av utskottets redogörelse ovan framgår att grundsynen i regeringens naturvårdspolitik är att naturvärden skall omfatta hela landskapet. Endast områdesskydd kommer inte att räcka för att miljökvalitetsmålen som rör naturvård skall kunna uppnås. För att målen om exempelvis *Hav i balans samt levande kust och skärgård* skall kunna uppnås krävs en lång rad andra åtgärder och insatser. Detta visar sig i formuleringen av delmålen till de olika miljökvalitetsmålen som riksdagen har fastställt. Som utskottet framhöll våren 2002 (bet. 2001/02:MJU24) riktas ofta en mängd olika utvecklingsintressen mot kustområden samtidigt som de är miljömässigt känsliga områden med stora bevarandevärden. Det finns därför ett starkt behov av att utvecklingsinsatserna samordnas med skydd och varsam skötsel av områdenas unika resurser. Med en integrerad kustzonsförvaltning som innefattar flera samhällssektorer kan man ta ett samlat grepp på dessa frågor för att nå en balanserad och hållbar utveckling i kustområdena. Detta är ett arbetssätt som växer fram på flera håll i världen, och inom EU har det uppmärksammats i form av ett förslag till rekommendation från EU-kommissionen vilket för närvarande slutförhandlas inom EU. Rekommendationen innebär att medlemsstaterna bl.a. skall anta principer för god förvaltning av kustområdena, utveckla nationella strategier och samarbeta med grannländerna. Genom att tillämpa en integrerad kustzonsförvaltning skapas enligt utskottets mening goda möjligheter att engagera de sektorer och verksamheter som på olika sätt ger förutsättningar för och påverkar livet i kustzonen, såväl när det gäller miljö och natur som människors möjligheter till utkomst och därmed en levande kust och skärgård. I Sverige handlar det främst om att med den kommunala planeringen och miljöbalkens bestämmelser för kustzonen som bas, utveckla sambanden med regionala och lokala utvecklingsinsatser som ger möjlighet till utkomst och kvarboende och bevarande- och skötselprogram. Detta inbegriper områden som fiske, vattenbruk, sjöfart och vindkraft men även landbaserade sektorer som jord- och skogsbruk, infrastruktur m.m. som påverkar kustzonen och den marina miljön. Fysisk planering kan spela en stor roll i detta sammanhang, och en integrerad kustzonsförvaltning kan även bli ett verkningsfullt arbetssätt vid genomförandet av ramdirektivet för vatten. Strategier för en integrerad kustzonsförvaltning bör utarbetas med hänsyn till regionala och lokala förhållanden, vilket kommer att medföra ökade kunskapskrav i regioner och kommuner (bet. 2001/02:MJU24). Det anförda innebär enligt utskottets mening att motion MJ367 (c) yrkande 3 är tillgodosett. Motionsyrkandet bör därför lämnas utan vidare åtgärd.

Som utskottet vid flera tidigare tillfällen och senast våren 2002 (bet. 2001/02:MJU24) anförts är inrättande av nationalparker ett långsiktigt arbete som grundar sig på den av Naturvårdsverket utarbetade nationalparksplanen. I den befintliga planen finns inte Omberg med. Av utskottets redogörelse ovan framgår emellertid att Naturvårdsverket har inlett sitt arbete med en översyn av nationalparksplanen. I översynen ingår att föreslå nya tänkbara områden

för nationalparker. När det gäller Omberg har utskottet inhämtat att Naturvårdsverket och länsstyrelsen i Östergötlands län har inlett samarbete för att diskutera lämpliga naturvårdsåtgärder för Omberg och bl.a. utreda förutsättningarna för en eventuell nationalpark. Utskottet har även inhämtat att Sveaskog AB våren 2003 har avsatt Omberg som den första av ca 20 ekoparker i Sverige. Med det anförda finner utskottet att syftet med motionerna MJ244 (kd), MJ254 (s), MJ295 (fp) och MJ323 (mp) får anses tillgodosett utan någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Marina reservat m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker ett flertal yrkanden (fp, kd, v, mp) om skydd för den marina miljön, dels som reservat, dels som del av Natura 2000-nätverket. Utskottet hänvisar till det arbete som pågår på området, såväl med anledning av Havsmiljökommissionens förslag som inom EU och Helcom. Med hänvisning till regeringens skrivelse om en samlad naturvårdspolitik och utskottets uttalanden med anledning av skrivelsen avstyrks en motion (c) om samråd med fiskerinäringen vid reservatsbildning.

Motionerna

I motion MJ315 (fp) begärs inrättande av ytterligare marina reservat som bör täcka Östersjöns alla huvudbiotoper (yrkande 8). I nätverket Natura 2000 bör ingå fler marina reservat som bör omfatta Östersjöns alla huvudbiotoper. De fem reservat som enligt beslut skall inrättas bör iordningställas omedelbart (yrkande 16 delvis). Även enligt motion MJ431 (mp) bör fler marina reservat inrättas, och det krävs tillskapande av betydligt fler marina reservat där fiske inte är tillåtet (yrkande 4). I motion MJ493 (c) betonas att reservatsdiskussioner och nationalparksförslag inte får genomföras utan en mycket tydlig dialog och överenskommelser med den näring som främst för sin överlevnad är i behov av och har värnat om ett långsiktigt hållbart fiske (yrkande 8).

Enligt motion MJ313 (v) bör regeringen snarast återkomma till riksdagen med förslag om hur flertalet av utsjöbankarna i Östersjön kan ges långvarigt skydd (yrkande 7) och hur Norra Midsjöbanken skall kunna ingå i Natura 2000-nätverket (yrkande 8). I motion MJ432 (kd) anfördes att i första hand bör fyra av de tolv utsjöbankarna skyddas, nämligen Hoburgs bank, Norra Midsjöbanken, Lilla Middelgrund och Fladen (yrkande 6). I motion MJ489 (mp) framhålls att t.ex. utsjöbankar, mjukbottnar, ålgräsängar och musselbankar med särskilt höga ekologiska värden bör kunna skyddas som Natura 2000-områden (yrkande 10). Motionärerna i motion MJ492 (mp) begär att regeringen lägger fram förslag till restaureringsplaner för våra kusthav (yrkande 1) och att arbetet med inrättandet av fler marina reservat påskyndas (yrkande 4).

Utskottets ställningstagande

Som utskottet redogjort för ovan anförde regeringen i skrivelsen En samlad naturvårdspolitik (skr. 2001/02:173) att naturvården sedan decennier har fokuserats på landmiljöer medan insatser i vattenmiljöer generellt sett har varit eftersatta. Mot den bakgrunden gör regeringen bedömningen att naturvårdsarbetet i vattenmiljöerna, såväl i sjöar och vattendrag som kustvatten och hav, bör förstärkas. Arbetet med miljömålen i kombination med ramdirektivet för vatten (2000/60/EG) ger enligt regeringen goda förutsättningar för detta, men förstärkning behövs även genom andra åtgärder, t.ex. utökade forskningsinsatser.

Vid sin behandling av skrivelsen våren 2002 konstaterade utskottet att kunskaperna om de marina ekosystemen behöver förbättras (bet. 2001/02: MJU24). Det fanns enligt utskottet många förklaringar till att landmiljön har prioriterats i naturvårdssammanhang. Inventeringar har en drivande kraft för hela naturvårdsarbetet och det är ofta svårare att inhämta kunskap om den akvatiska miljön, i synnerhet den marina. Avsaknaden av nationellt samordnade inventeringar är med största säkerhet en av flera orsaker härtill. För närvarande saknas ett sammanhållet inventeringsunderlag om bevarandevärda vattenområden i Sverige. Detta gäller såväl hav och kustvatten som sjöar och vattendrag. Några län har på eget initiativ tagit fram inventeringar, men det saknas i stort inventeringar genomförda med enhetlig metodik. Mot denna bakgrund tillsatte regeringen i juli 2002 den s.k. Havsmiljökommissionen för att göra en sammanfattning av kunskapsläget, såväl nationellt som regionalt, avseende miljötillståndet i Sveriges kust- och havsområden både i Östersjön och i Västerhavet. Kommissionen skulle även utforma övergripande strategier på kort och lång sikt samt föreslå åtgärder som kan bryta den pågående negativa utvecklingen i havsmiljön. Syftet är att de tre miljömålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Giftfri miljö och Ingen övergödning kan nås till år 2020 (dir. 2002:102). Kommissionen överlämnade sitt slutbetänkande Havet – tid för en ny strategi den 24 juni 2003 (SOU 2003:72). I betänkandet sammanfattar kommissionen kunskapsläget när det gäller miljötillståndet i Sveriges kust- och havsområden, framlägger en analys av tillståndet samt föreslår omfattande åtgärder såväl nationellt som internationellt för förbättrad havsmiljö. Kommissionen föreslår som övergripande åtgärder bl.a. att regeringen förbereder ett gemensamt initiativ av regeringscheferna i Östersjöregionen som skall syfta till att Helsingforskonventionen revideras och besluten görs rättsligt bindande. Sverige bör vidare utarbeta en nationell marin strategi med syfte att vända den negativa utvecklingen i våra hav och överbrygga den splittring som i dag karakteriserar havsmiljöarbetet. Havet bör regleras genom zonindelning där olika former av nyttjande tillåts i de olika zonerna. Minst fyra områden med fiskeförbud bör inrättas i vardera Östersjön och Skagerrak–Kattegatt. Härutöver föreslår kommissionen ett fyrtiotal åtgärder såsom fastställda minimikrav för sjöfartsstandard i Östersjön med krav på endast högkvalitativa tankfartyg för all last och kvalificerade av ett värnnummerat klassificeringssällskap. Farleder och trafikleder bör utfor-

mas så att känsliga områden undviks samt att skador från oljeutsläpp blir minsta möjliga om de skulle uppstå, vilket bl.a. innebär att all fartygstrafik flyttas syd och öster om Hoburgs bank. Räddningsberedskapen bör säkerställas. Kommissionen föreslår vidare ett totalt fiskestopp för alla bestånd under biologiskt säkra gränser. Sveriges utsläpp av näringsämnen skall minskas till 1940-talets nivå, vilket innebär en årlig kvävebelastning om 40 000 ton. Länderna runt Östersjön bör utveckla effektbaserade mål för övergödning och besluta om rättsligt bindande åtaganden.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om det tillkännagivande som föreslogs av utskottet våren 2003 (bet. 2002/03:MJU6, rskr. 2002/03:97). Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag. Tillkännagivandet innebär att regeringen så snart som möjligt hos FN:s sjöfartsorganisation IMO ansöker om att svenskt vatten i Östersjön skall få status som särskilt känsligt havsområde (Particularly Sensitive Sea Area, PSSA). Utskottet ansåg dessutom att regeringen ytterligare bör påskynda arbetet inom Helcom för att även övriga länder i Östersjöregionen skall kunna få sina vatten klassade som PSSA. Utskottet anförde vidare att arbetet med att analysera behovet av och utarbeta förslag till de skyddsåtgärder som klassningen medger bör prioriteras. Vid flera tillfällen våren 2003 har miljöministern inför utskottet redogjort för de åtgärder som regeringen har vidtagit för att få Östersjön klassad som särskilt känsligt havsområde. Hon har bl.a. uppgivit att det sedan ett år tillbaka pågår arbete med att Sverige tillsammans med övriga länder runt Östersjön till IMO skall inge en gemensam ansökan om skyddet för Östersjöns marina miljö. Arbetet var under våren inne i en intensiv fas, och miljöministrarna i dessa länder avsåg att fatta beslut om en sådan ansökan i slutet av juni 2003. Vid ett ministermöte inom Helcom i Bremen den 25 och 26 juni 2003 förklarade sig, enligt vad utskottet därefter erfarit, företrädare för samtliga medlemsländer utom Ryssland beredda att medverka i arbetet med en sådan ansökan. Utskottet har vidare erfarit att, på finskt och svenskt initiativ, flera expertmöten kommer att äga rum under hösten 2003 i syfte att utarbeta en gemensam ansökan till IMO. Mot bakgrund av den uppmärksamhet regeringen på olika områden ägnar frågan om skydd för Östersjöns marina miljö anser utskottet att riksdagen inte bör vidta några åtgärder med anledning av motionerna MJ315 (fp) yrkandena 8 och 16 delvis, MJ431 (mp) yrkande 4 och MJ492 (mp) yrkandena 1 och 4.

Utskottet har inhämtat att regeringen har anmält Hoburgs bank i Östersjön till Natura 2000-område och Lilla Mittelgrund och Fladen till OSPAR som särskilt utpekade områden. Vidare har utskottet inhämtat att Fiskeriverket och Naturvårdsverket, för att påskynda arbetet med att uppnå miljömålet om totalt 12 marina skyddsområden, har tillsatt en gemensam arbetsgrupp som har påbörjat sitt arbete med skydd av dessa områden. Med det anförda och med vad utskottet i tillämpliga delar anført ovan finner utskottet syftet med motionerna MJ313 (v) yrkandena 7 och 8, MJ432 (kd) yrkande 6 och MJ489 (mp) yrkande 10 i väsentliga delar tillgodosett. Motionsyrkandena bör inte medföra någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Med anledning av motion MJ493 (c) yrkande 8 om arbetet med skydd av marina miljöer vill utskottet hänvisa till vad regeringen anförde i skrivelsen En samlad naturvårdspolitik och som utskottet redogjort för tidigare i detta betänkande (skr. 2001/02:173, bet. 2001/02: MJU6). I skrivelsen understryker regeringen vikten av lokala dialoger och att naturvården på ett tidigt stadium förankras bättre hos alla berörda aktörer inklusive brukare. Som regeringen anför måste arbetsformerna vid genomförande av områdesskydd utvecklas, och processen bör präglas av öppenhet, lokal dialog och deltagande. Informationsutbyte bör ske mycket tidigt och kontinuerligt genom hela processen och ett utåtriktat arbetssätt bör eftersträvas vid genomförandet. Utskottet delar regeringens uppfattning om vikten av att undvika att naturvården, inklusive områdesskydd, upplevs som olika former av hinder och förbud. Vad som skall bevaras bör alltid vara tydligt formulerat och kommunicerat. Delaktighet och samsyn kring målen för bevarandet är enligt utskottet en avgörande förutsättning för den långsiktiga framgången med områdesskyddet, och förslag till reservatsbeslut med tillhörande skötselplaner bör utvecklas i nära samråd med berörda intressenter. Utskottets uppfattning från våren 2002 (bet. 2001/02: MJU24) kvarstår således. Med hänvisning härtill föreslår utskottet att motionen i berörd del lämnas utan vidare åtgärd.

Rovdjursfrågor

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker ett flertal motionsyrkanden (m, fp, kd, c, mp) om bl.a. en översyn av rovdjurspolitiken, om höjda respektive sänkta miniminivåer för vargstammen och om höjd ersättning för rovdjursangrepp. Utskottet hänvisar därvid till den av riksdagen fastställda rovdjurspolitiken och till ökade anslag för rovdjurskadorna. Med hänvisning till utskottets tidigare uttalanden i frågan och till pågående arbete på området avstyrks även motioner (s, kd, c) om förbättrad information om rovdjuren.

Motionerna

I motion MJ292 (fp) framhålls att antalet vargar i Sverige skall innebära en jaktbar stam (yrkande 1), och vargstammen bör spridas över hela landet (yrkande 2). I rovdjursbygder bör opinionsundersökningar genomföras (yrkande 6). Enligt motion MJ315 (fp) måste de fem stora rovdjuren kunna utveckla livskraftiga stammar. Skydds jakt skall begränsas starkt och djurägare skall få full ersättning för rivna tamdjur (yrkande 15). I motion MJ357 (kd) begärs en omedelbar översyn av den av riksdagen beslutade rovdjurspolitiken. Motionärerna anser det rimligt att jakt på ett visst antal individer bör tillåtas i vargtäta områden. Översynen bör även innehålla förslag om åtgärder för att lösa de konflikter som förekommer av stora rovdjurskapar. Människan måste ha rätt att skydda sin egendom mot rovdjursan-

grepp, och djurägare måste kompenseras fullt ut för de rovdjurskador som inträffar. Möjligheten till ersättning skall även omfatta djur som inte är kopp-lade till näringsverksamhet. Ökade resurser bör avsättas för elstängsel och andra förebyggande åtgärder (yrkande 1). Behovet av en samlad nordisk rovdjurspolitik framhålls i motion MJ363 (c). Bland annat bör Skandinavien vara det område inom vilket vargpopulationen skall beräknas (yrkande 1). Motionärerna i motion MJ399 (s) föreslår att de regionala statliga myndighet-erna länsarbetsnämnden och länsstyrelsen bör samverka när det gäller förebyggande åtgärder för rovdjursangrepp på tamdjur och tamboskap (yrkande 2). Motion MJ412 (c) delvis efterlyser en bättre rovdjurspolitik för balanserade stammar i bl.a. Gävle–Dala-området. En mer balanserad och flexibel rovdjurspolitik bör utformas, och politiken bör vara förankrad i en bred folkopinion främst i de berörda skogslänen. Motionärerna kräver också omedelbart beslut om reglering av vargstammen.

Enligt motion MJ234 (m) är de nationella miniminivåerna och etappmålen för arterna björn, varg och lo alltför höga för att de regionala skillnaderna skall kunna tillgodoses (yrkande 2). Behovet av att fastställa en miniminivå för vargstammen på 500 individer eller 50 vargföringringar i Sverige per år påtalas i motion MJ288 (m) yrkande 1. I motion MJ348 (fp) begärs att en miniminivå på 500 vargar fastställs, och enligt motion MJ387 (fp) bör 500 vargar vara ett minimum för en livskraftig vargstam (yrkande 2). I motion MJ451 (mp) föreslås en kontrollerad tillväxt av vargstammen på förslagsvis 10 % per år. Då kommer enligt motionären riksdagens etappmål om 20 föringringar per år att uppnås inom en period om 5–7 år (yrkande 1).

I motion MJ412 (c) delvis begärs att skydds jakt på vissa individer konsekvent decentraliseras till länen/regionerna. Jaktförordningen bör ändras så att det blir möjligt att mer aktivt skydda tamdjur vid rovdjursangrepp, och målmedvetna satsningar bör göras på forskning och kunskaps spridning. Enligt motion MJ470 (c) bör beslut rörande rovdjuren överföras från Naturvårdsverket till länsstyrelsen (yrkande 2).

Enligt motion MJ398 (s) bör kunskapen om rovdjuren förbättras och en översyn göras av den lagstiftning som rör nödvärnsrätten. I motion MJ449 (s) betonas att staten bör ta sin del av ansvaret för förmedling av objektiv och faktabaserad rovdjursinformation i enlighet med Rovdjursutredningens förslag. Staten bör även medverka till att detta förverkligas vid Rovdjurscentret De fem stora vid Järvzoo. I motion MJ298 (kd) hänvisas till det ökade anslaget till informationsinsatser om stora rovdjur. Det framhålls även som angeläget att bygga vidare på befintliga anläggningar med verksamheter som forskning och annan kompetens.

Enligt motion MJ399 (s) bör allmänhetens tillgång till s.k. vargtelefon utökas (yrkande 1).

Utskottets ställningstagande

Våren 2001 fastställde riksdagen det övergripande målet för en sammanhållen rovdjurspolitik (prop. 2000/01:57, bet. 2000/01: MJU9, rskr. 2000/01:174).

Målet innebär att den svenska staten skall ta ansvar för att arterna björn, järv, lo, varg och kungsörn skall finnas i så stora antal att de långsiktigt finns kvar i den svenska faunan och även kan sprida sig till sina naturliga utbredningsområden. I likhet med vad som gäller för de 15 nationella miljö kvalitetsmålen är ambitionen att detta övergripande mål skall nås inom en generation. För de arter som bedöms som åtminstone kortsiktigt livskraftiga fastställdes miniminivåer och för de arter som ännu inte nått sådana antal att deras överlevnad kan anses säkrad i ett längre perspektiv fastställdes etappmål. Utskottet tillstyrkte regeringens förslag om en miniminivå för björnstammen om ca 1 000 individer, vilket motsvarar 100 föryngringar per år, ett etappmål för järvstammen om 90 föryngringar per år, vilket motsvarar ett totalt antal om ca 400 individer och en miniminivå för lodjursstammen om 300 föryngringar per år, vilket motsvarar ett totalt antal av ca 1 500 individer. För vargstammen tillstyrktes ett etappmål om 20 föryngringar per år, vilket motsvarar ca 200 individer och för kungsörnsstammen en miniminivå om 600 årliga häckningar.

Som huvudregel för rovdjurspolitiken fastslogs att rovdjursarterna bör få sprida sig inom sina naturliga utbredningsområden. I områden där riskerna för angrepp på människor och andra olyckor är störst bör man i förvaltningen försöka hindra en etablering eller i varje fall minska antalet djur. I områden där en art gör stor skada bör antalet djur minskas. För de arter som inte nått upp till etappmålet bör dock en förutsättning för sådan skydds jakt vara att det kan konstateras att stammen som helhet har en positiv utveckling. Detsamma gäller om en art minskat i antal så att den befinner sig under miniminivån. Inom renskötselområdet bör rovdjursstammarnas utveckling styras så att ordnad renskötsel inte omöjliggörs eller allvarligt försvåras i någon sameby.

Riksdagens beslut innebar även att, så länge stammen av en art inte har nått etappmålet, endast skydds jakt bör tillåtas och då i begränsad omfattning. Skydds jakt i syfte att lokalt begränsa antalet djur bör endast tillåtas om stammen i landet som helhet visar en entydigt positiv utveckling. När det gäller skydds jakt på enskilda individer som orsakar allvarliga skador eller olägenheter kan givetvis andra bedömningar göras. Den grundläggande principen är att skador av vilt i första hand skall förebyggas och att detta huvudsakligen skall ske genom jakt. Beslut om bidrag för förebyggande åtgärder och ersättning för viltskador på annat än ren får enligt 11 § viltskadeförordningen (2001:724) lämnas av länsstyrelsen. Bidrag och ersättningar får lämnas i mån av tillgång på medel, dvs. någon rättighet för enskilda att få vare sig bidrag eller ersättning är inte föreskriven. Genom riksdagens beslut utökades möjligheterna för arternas överlevnad i Sverige samtidigt som utökade möjligheter gavs att hantera situationer med rovdjur som vållar skada eller olägenhet. Det kan nämnas att för år 2002 anvisades under anslaget Ersättningar för viltskador m.m. 36 miljoner kronor för att förebygga skada av vilt och ersätta sådan skada i den mån den avser annat än renar. Beloppet är 11 miljoner kronor högre än vad som anvisades för budgetåret 2001. På tilläggsbudget (prop. 2001/02:100) anslogs ytterligare 3,5 miljoner kronor på viltskadeanslaget för

år 2002. För år 2003 anslags motsvarande belopp (prop. 2002/03:1 utg.omr. 23, bet. 2002/03: MJU2, rskr. 2002/03:83), vilket innebar att anslaget utökades med 3,5 miljoner kronor utöver regeringens förslag. Med hänvisning till det anförda bör riksdagen inte vidta någon åtgärd med anledning av motionerna MJ234 (m) yrkande 2, MJ288 (m) yrkande 1, MJ292 (fp) yrkandena 1, 2 och 6, MJ315 (fp) yrkande 15, MJ348 (fp), MJ357 (kd) yrkande 1, MJ387 (fp) yrkande 2, MJ399 (s) yrkande 2, MJ412 (c) delvis och MJ451 (mp) yrkande 1.

Som regeringen anförde i propositionen Sammanhållen rovdjurspolitik (prop. 2001/01:57) förflyttar sig individer mellan de svenska och de norska stammarna av björn, järv, lo, varg och kungsörn i sådan omfattning att det finns fog för att tala om gemensamma stammar för Sverige och Norge. Däremot finns det viss osäkerhet om i vilken omfattning de svensk-norska stammarna har kontakt med finska bestånd, och särskilt kontakten med det finska vargbeståndet verkar osäker. Beslut om förvaltningen i det ena landet kan ofta få konsekvenser i grannländerna. Ett väl utvecklat samarbete med i första hand Norge men även med Finland framhölls därför som viktigt. Utskottet betonade i sitt betänkande det angelägna i att överbygga de olikheter som finns i förvaltningen för att skapa ett förtroendefullt samarbete och pekade på det faktum att i Norge handläggs rovdjursförvaltningen i betydligt större utsträckning än i Sverige av regionala och lokala instanser. Detta har medfört att information och samordning med den svenska förvaltningen ibland har upplevts som mindre tillfredsställande (bet. 2000/01: MJU9). Även Rovdjursutredningen (SOU 1999:146) har tydligt visat på den stora betydelsen av ett sådant samarbete bl.a. för att komma överens om miniminivåer som kan avse hela den skandinaviska halvön men eventuellt även en region som omfattar Finland. I syftet att försöka uppnå gemensamma förvaltningsstrategier fick Naturvårdsverket regeringens uppdrag att utveckla lämpliga former för samarbetet med norska och finska myndigheter och institutioner beträffande rovdjursfrågor. Uppdraget redovisades i maj 2002 och bereds i Regeringskansliet. Sammanfattningsvis anser verket att det nuvarande samarbetet rörande forskning och möten mellan departement och centrala myndigheter är av lämplig omfattning men att ett utvidgat samarbete bör kunna ske på regional nivå. Utskottet har även inhämtat att Nordiska rådet på sitt möte i november 2002 beslutade att avskryva sin tidigare rekommendation att utarbeta ett förslag till en gemensam förvaltningsstrategi för att bidra till långsiktigt livskraftiga rovdjursstammar i Norden. Rådet anser att det är lämpligare att följa utvecklingen i det existerande samarbetet på området mellan svenska, norska och finska myndigheter. I en skrivelse till Nordiska rådet har Miljödepartementet uttalat sin positiva syn på att det i rådets regi arrangeras seminarier där myndigheter, forskare, organisationer, fårägare m.fl. kan mötas och utbyta erfarenheter från förvaltningsarbetet och arbetet med skadeförebyggande åtgärder, nya forskningsresultat från Norden och andra länder m.m. Departementet anser att verksamheten bör pågå

några år för att sedan utvärderas. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att motion MJ363 (c) yrkande 1 är tillgodosedd.

Som utskottet anförde i samband med behandlingen av propositionen om sammanhållen rovdjurspolitik kommer behovet av information och kunskap om rovdjuren troligen att växa under de närmaste åren, eftersom intresset hos allmänheten för de stora rovdjuren i dag är stort (bet. 2000/01: MJU9). De insatser som redan görs av bl.a. Orsa Björnpark, Järvzoo, Värmlands rovdjurscenter och Viltskadecenter för att sprida information och kunskap om rovdjur är betydelsefulla, och den verksamhet som skulle kunna vara aktuell att stödja vid ett rovdjurscentrum har på olika sätt anknytning till informationsverksamhet. Vid behandlingen av nämnda proposition fick utskottet värdefull information om den verksamhet som bedrivs vid några av de rovdjurscentrum som finns i landet. Utskottet utgick från att dessa centrum, med den erfarenhet och de resurser som de förfogar över, kan ge värdefulla bidrag inom ramen för förstärkningar av informationsinsatserna om stora rovdjur. Utskottet ansåg sig emellertid sakna underlag för att föreslå konkreta insatser i fråga om etableringen eller lokaliseringen av rovdjurscentrum. Utskottets uppfattning kvarstår. Vidare innebar riksdagens beslut att länsstyrelserna i de län där det finns fasta stammar av de stora rovdjuren bör bilda rovdjursgrupper med representanter för bl.a. länsstyrelsen, kommuner, polismyndighet, åklagare, jägarorganisationer, ideella naturvårdsorganisationer, tamdjursägare, samebyar och markägare. Det kan tilläggas att, innan rovdjurspropositionen hade lagts fram, vid länsstyrelsen i Värmlands län hade bildats en rovdjursgrupp med företrädare för olika intressegrupper. Av budgetpropositionen för år 2003, utgiftsområde 20, framgår att Naturvårdsverket och övriga berörda myndigheter har fått i uppdrag att bl.a. utveckla inventeringsverksamheten, metoder för att förebygga jaktbrott, former för samarbete med de nordiska länderna om rovdjursförvaltning och förstärkta informationsinsatser. Det anförda innebär att utskottet avstyrker motionerna MJ298 (kd), MJ398 (s), MJ412 (c) delvis, MJ449 (s) och MJ470 (c) yrkande 2 i den mån de inte kan anses tillgodosedda.

Syftet med projektet att förse vargar med sändare har varit forskningsändamål. Sändarna har avgivit kontinuerliga signaler och har därför varit förhållandevis lätta att pejla in. Pejling har gjorts ungefär en gång per vecka. Från Miljödepartementet har utskottet inhämtat att under perioden 1999/2000 inleddes en verksamhet för att allmänheten skall kunna rapportera vargars förekomst och positioner till röstbrevlådor, de s.k. vargtelefonerna. Telefonerna är i funktion från den 20 augusti till den 15 mars, dvs. under den tid det är tillåtet att ha hundar lösa. Positionerna har emellertid uppgetts med endast en kvadratmils noggrannhet. Ett betydande antal av de sändare som burits av vargar har dock tystnat under det senaste året, och vargforskningsprojektets ledning har uppgett illegal jakt som den enda rimliga förklaringen till det stora antalet tystade sändare. Behovet att byta dessa sändare blev därför alltmer akut, och byte av sändarna till typer som aktiveras av pejlaren har nu genomförts. Enligt Miljödepartementet påverkar bytet av sändare egentligen

inte vargtelefonernas funktion, utan innebär snarast förbättrad information då tätare pejlingar kan göras till lägre kostnad. Departementet uppger att pejllarna även fortsättningsvis kommer att rapportera till vargtelefonerna. Det anförda innebär att motion MJ399 (s) yrkande 1 bör lämnas utan vidare åtgärd från riksdagens sida.

Övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion (m) om bl.a. Sveriges arbete i FN:s valfångstkommission IWC och om den svenska valfångstpolitiken. Utskottet hänvisar dels till tidigare uttalanden i frågan, dels till konstitutionsutskottets granskning av regeringens agerande vid IWC:s sammanträde i oktober 2002. Vidare avstyrker utskottet motionsförslag om vindkraft till havs (fp), bekämpande av den spanska skogssnigeln (c), skoterkörning på åkermark (s, c), borttagande av taggtråd i naturen (m) och miljömärkning av odlat ädelträ (s). Motionerna avstyrks främst med hänvisning till tidigare uttalanden och pågående arbete på områdena. Utskottet, som bl.a. anser att kravet strider mot principen om att förorenaren skall betala, avstyrker en motion (c) om statens ansvar för strandstädning. En motion (c) om statens ansvar för bortforsling av döda sälar avstyrks med hänvisning till den uppmärksamhet regeringen ägnar frågan. Med åberopande av utskottets tidigare uttalanden och av Sveriges ståndpunkt i frågan avstyrks slutligen en motion (s) om den europeiska småfågeljakten.

Motionerna

Motionären i motion MJ343 (m) kräver att regeringen rättar till sitt misstag i Internationella valfångstkommissionen IWC och därmed säkra att kommersiell valfångst inte blir tillåten (yrkande 1). Regeringen bör löpande informera övriga riksdagspartier i valfångstfrågan (yrkande 2), redovisa den förda valfångstpolitiken samt lägga fram förslag om inriktningen av och målen för den framtida svenska valfångstpolitiken (yrkande 3). I motionen framhålls även behovet av att Sverige ändrar sin hittillsvarande policy beträffande representationen vid IWC (yrkande 4). Innehållet i den svenska valfångstpolitiken måste omformuleras, och Sverige bör verka för att IWC omvandlas från en valjaktskommission till en valskyddskommission. Den svenska valfångstpolitiken skall garantera att IWC:s förbud (paragraf 10 E) mot kommersiell verksamhet kvarstår (yrkande 5).

Behovet av en utredning om hur djurlivets närmiljö påverkas av vindkraften påtalas i motion MJ247 (fp) yrkande 2.

En handlingsplan för forskning och bekämpning av den spanska skogssnigeln efterlyses i motion MJ278 (c).

Enligt motion MJ378 (c) bör förbudet mot snöskoteråkning på åkermark skärpas och göras tydligare, och tillstånd från berörda markägare bör krävas. Även enligt motion MJ452 (s) bör förbudet mot skoterkörning på åkermark förtydligas där det saknas märkta leder såvida inte markägaren har gett tillstånd.

Enligt motion MJ279 (c) bör staten bekosta hanteringen av döda sälar. Statens ansvar för kostnaderna för strandstädning påtalas i motion MJ491 (c) yrkande 1.

Restriktioner mot användning av taggtråd samt rensning av gammal taggtråd efterlyses i motion MJ281 (m).

I motion MJ480 (s) begärs åtgärder mot bluffen med odlat ädelträ.

Enligt motion U223 (s) bör åtgärder vidtas mot fågeljakten på Cypern och Malta. Den svenska regeringen bör kraftfullt driva denna djurrättsfråga i samband med förhandlingarna om Cypers och Maltas EU-medlemskap.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen och senast våren 2002 behandlat frågor om valjakt och svensk valpolitik (se bl.a. bet. 2001/02: MJU24). Med anledning av då aktuella motionsyrkanden hade utskottet från Miljödepartementet inhämtat bl.a. följande. Sverige har under det senaste decenniet spelat en mycket aktiv roll inom IWC (International Whaling Commission) för att skapa ett fungerande system som kan garantera alla valbestånds långsiktiga fortlevnad. Detta arbete har förstärkts sedan Sverige år 2001 blev ordförande i IWC. Sedan den kommersiella valfångsten stoppades på 1980-talet förekommer enbart valfångst av ursprungsbefolkningar för vetenskapliga ändamål (Japan) och med stöd av legala undantag (Norge). Fångsten utgör ca 3 000 individer eller 0,5 % av totalpopulationen. Skyddsområden har skapats i Antarktis, och förslag om ytterligare områden i Sydatlanten och i Stilla Havet stöds av Sverige. Under år 2002 deltog Sverige inte bara i IWC:s årsmöte i Japan utan också i andra förberedande möten i Nya Zeeland, Sverige och Danmark för att skapa förutsättningar för ett bra resultat vid det årets förhandlingar. Inom IWC var motsättningarna då stora vad gäller valfångstens villkor, och organisationen var uppdelad i två ungefär lika stora grupper. För att IWC skulle kunna fortsätta att spela en reell bevaranderoll i arbetet med världens valar var det nödvändigt att motsättningarna löstes. I annat fall kunde ett avtalslöst tillstånd uppstå. Sverige stödde majoritetslinjen inom bevarandesidan som innebär att en framtida, utökad valfångst endast får ske på nationellt vatten och förutsatt att export av valprodukter är förbjuden, att skyddsområden skapas i alla oceaner och att ett objektivt och vetenskapligt grundat regelverk för beståndsuppskattningar och jaktmetoder upprättas. Den totala fångsten inklusive all annan antropogent betingad dödlighet skall då regleras på sådant sätt att alla valbestånd blir långsiktigt säkrade. En viss valfångst kommer med tiden att bli nödvändig eftersom en avvägning måste ske gentemot bl.a. möjligheten att utnyttja fisk som föda för en växande världsbefolkning. Enligt den mycket högkvalitativa forskningsorganisation som IWC

besitter, och där flera svenska forskare ingår, har hoten mot världens valar minskat, även om det finns några bestånd av storvalar som fortfarande är akut hotade. Enligt regeringen måste självklart såväl försiktighetsprincipen som ekosystemansatsen tillämpas vid förvaltningen. Sammanfattningsvis ansåg utskottet att den svenska positionen i valfrågan är mycket klar och entydig. Sverige arbetar aktivt för att alla världens valar, också de mindre som tumlar i Östersjön och i Västerhavet, skall kunna fortleva i tillräckligt stora bestånd. Detta framgår också av de miljö kvalitetsmål som Fiskeriverket och Naturvårdsverket ansvarar för och arbetar med. Enligt utskottets mening intar Sverige en ledande roll inom IWC, och detta arbete sker i nära kontakt med alla de ideella organisationer som på ett aktivt sätt bidrar till valarnas fortbestånd.

Vid kommissionens sammanträde den 14 oktober 2002 i Cambridge var frågan om Islands anslutning till den internationella valfångstkonventionen och landets medlemskap i IWC aktuell. Sverige kom då att rösta för ett isländskt medlemskap som också innebar ett förbehåll att landet skulle få återuppta kommersiell valfångst. I en interpellationsdebatt den 15 november 2002 med anledning av Sveriges förfarande vid röstningen anförde miljöministern inledningsvis att Sverige under lång tid varit mycket aktivt för att stärka bevarandet av världens valpopulationer. Sveriges politiska uppfattning i valfångstfrågan låg fast, nämligen att ingen stat skall tillåtas att ensidigt återuppta valfångst och att kommersiell valfångst inte skall få bedrivas av något land så länge det finns en internationell överenskommelse om att detta inte får ske. Vidare anförde miljöministern bl.a. följande. Enligt den instruktion som hade utfärdats för den svenska delegationen hade denna att bevaka två intressen. Det var fråga om dels att se till att Islands nya ansökan behandlades på ett korrekt sätt i folkrättslig mening, dels att i sak inte stödja landets ansökan om anslutning på grund av en medföljande reservation som skulle innebära att Island skulle tillåtas att bedriva kommersiell valfångst från år 2006. Enligt svensk uppfattning stod reservationen i direkt konflikt med valfångstkommissionens ändamål och syfte. Vidare anförde miljöministern att Sveriges röstning inte innebar att Sverige accepterade den isländska reservationen eller att Island skall få börja fånga val, vilket också framgick av den röstförklaring som Sverige avgav omedelbart efter omröstningen. Hon framhöll att den svenska genomgången av beslutet i Cambridge hade lett till att man inom kort skulle lämna den formella invändning som krävs för att Sverige inte skall bli folkrättsligt bundet av den isländska reservationen.

Miljöministern framhöll vidare att regeringens uppfattning är att Island bör vara med i IWC-arbetet men utan sin reservation. I det fall Island skulle komma att stå utanför kommissionen skulle det vara "fritt fram" för landet att bedriva valfångst. Från svensk sida skulle man nu ta upp nya diskussioner med Island om reservationen och det fortsatta arbetet i IWC med sikte på en lösning som Sverige och andra medlemsländer kan acceptera. I samråd med andra länder avsåg man från svensk sida att undersöka om det vid nästa IWC-möte går att få majoritet för en korrekt sakprövning. Som svar på frågan om

hon var beredd att låta riksdagen bli delaktig i beslut om Sveriges inställning i frågor som rör kommersiell jakt på val anförde miljöministern att dessa frågor är sådana som enligt regeringsformen primärt hanteras av regeringen. Eftersom den övergripande svenska linjen inom IWC låg fast såg hon i dagsläget inget omedelbart skäl för någon ändrad ordning. I den fortsatta debatten anförde miljöministern bl.a. att hon såg det som hände i Cambridge som ett misstag som man tog på stort allvar och som man agerade för att på olika sätt rätta till. Hon anförde att man skulle agera bilateralt gentemot Island för att försöka förmå Island att ta tillbaka eller förändra sin reservation. Från svensk sida arbetade man även för att resa frågan i sak vid nästa sammanträde och agerade när det gällde procedurregler och arbetet inom IWC. Vidare anförde hon att hon inte var nöjd med utfallet vid omröstningen och att hon tyckte att man kunde ha lagt ned Sveriges röst när man hamnade i den här situationen. Däremot ansåg hon att delegationen agerade på ett bra sätt. Den svåra situation som delegationen hamnade i handlade enligt henne om tidsbrist och att man inte fick någon återkoppling till politisk nivå när de här frågorna kom i motsatsställning till varandra.

Frågan om Sveriges agerande i IWC har även varit föremål för granskning i konstitutionsutskottet (bet. 2002/03:KU30). Inför utskottet anförde miljöministern bl.a. att hon ansåg det olyckligt att omröstningen skapade oklarhet rörande den svenska ståndpunkten i fråga om skyddet av världens valar. En nedlagd röst kunde, som isolerad företeelse, ha varit ett tydligare sätt att befästa den svenska positionen. En nedlagd röst hade dock kunnat få mycket problematiska effekter av folkrättslig art, därför att Sverige då hade bidragit till att Island hade hållits utanför kommissionen. Med några månaders perspektiv på händelsen, kunde hon dock konstatera att delegationens agerande, som innebar en omedelbar röstförklaring jämte en formell invändning, inte har försvagat den svenska positionen. Hon ansåg att delegationen handlade enligt givna instruktioner och i enlighet med regeringens intentioner. Det hade enligt hennes uppfattning varit önskvärt att frågan hade lyfts upp till politisk nivå, vilket dock var omöjligt på grund av tidsbrist. Den ingående översyn av rutinerna som har gjorts i Miljödepartementet visar att de generellt fungerar bra. Mot den bakgrunden fortsätter inom departementet arbetet med att ytterligare förbättra hanteringen av svåra förhandlingssituationer av det här slaget.

På frågan om det som skedde var ett misstag eller inte uppgav miljöministern att det var viktigt att göra klart att även om det inte var ett misstag så var det i alla fall ett missförstånd att tro att Sverige hade bytt fot i valbevarandefrågan. Den politiska uppfattningen står fast.

I sitt ställningstagande konstaterade konstitutionsutskottet att agerandet från svensk sida vid Internationella valfångstkommissionens möte i Cambridge medförde att det uppstod en diskussion om huruvida den svenska positionen rörande valarnas bevarande hade försvagats. Det inträffade kan enligt konstitutionsutskottets mening därför beklagas. Den komplicerade situationen vid mötet hade dock knappast kunnat förutses. Granskningen har

vidare inte utvisat att den svenska positionen i valbevarandefrågan har förändrats. Därutöver har framkommit att man inom Regeringskansliet har sett över sina rutiner inför förhandlingar av liknande slag. Avsikten är att arbetet med att förbättra rutinerna skall fortsätta. Granskningen föranledde i övrigt inget uttalande från konstitutionsutskottets sida.

Enligt vad miljö- och jordbruksutskottet erfarit har Island för en tid sedan meddelat att landet har återupptagit den vetenskapliga jakten på vikval och har beslutat att under sommaren 2003 fånga 38 valar. Utskottet har inhämtat att regeringen inför Islands ambassadör har framfört en muntlig protest med anledning av jakten. Vidare har utskottet inhämtat att isländska Alltinget diskuterar frågan om en utvidgning av jakten under kommande år.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår utskottet, som förutsätter att regeringen noggrant följer utvecklingen på området, att riksdagen inte vidtar några åtgärder med anledning av motion 2001/02: MJ343 (m) yrkandena 1–5.

I budgetpropositionen för år 2003, utgiftsområde 20, gör regeringen ett uttalande om behovet av marina naturinventeringar för att möjliggöra en bedömning av förutsättningarna för en storskalig utbyggnad av vindkraften till havs (prop. 2002/03:1 s. 51, bet. 2002/03: MJU1, rskr. 2002/03:82). Mot bakgrund härav har Naturvårdsverket inlett arbetet med upprättande av ett sådant program. Av budgetpropositionen framgår även att Fiskeriverket i september 2002 till regeringen har redovisat kunskapsläget vad gäller den havsbaserade vindkraftens effekter för fisket och fiskbestånden. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion MJ247 (fp) yrkande 2 i den mån motionsyrkandet inte kan anses tillgodosett.

Våren 2002 gjorde utskottet följande uttalande med anledning av en motion om bekämpande av den spanska skogssnigeln (bet. 2001/02: MJU24). Utskottet ansåg att den fråga som togs upp i motionen är av sådant slag att det inte bör ankomma på riksdagen att behandla den i sak. Utskottet kunde emellertid i sammanhanget redovisa att den spanska skogssnigeln enligt uppgifter från Naturhistoriska museet i Göteborg upptäcktes i Sverige år 1975 medan den första massförekomsten konstaterades först i början av 1980-talet. Artens överlevnadsgrad varierar visserligen beroende på klimatförhållandena, men den är i dag väl spridd. Detta, i kombination med att arten kan självbefrukta sig, gör att det för närvarande bedöms som omöjligt att utrota den. Arten sprids framför allt vid transport av jord och växter såsom vid anläggningsarbeten m.m. I utlandet bedrivs forskning om arten, särskilt som den har visat sig vara en skadegörare även inom jordbruket, och i Sverige har forskning i mindre omfattning bedrivits bl.a. vid Ultuna och vid Naturhistoriska museet i Göteborg. Forskningen inriktar sig på att identifiera tänkbara fiender till arten. Utskottet, vars uppfattning kvarstår, föreslår att motion MJ278 (c) lämnas utan riksdagens vidare åtgärd.

Genom riksdagens beslut om ändring i terrängkörningslagen (1975:1313) hösten 1996 infördes ett allmänt förbud mot körning med motordrivet fordon på snötäckt jordbruksmark om det sker för annat ändamål än jord- eller skogsbrukets behov (prop. 1995/96:226, bet. 1996/97: JoU5, rskr.

1996/97:63). Förbudet gäller dock inte om det är uppenbart att körningen kan ske utan risk för skada på marken. Vid sin behandling av förslaget uttalade utskottet bl.a. att genom den föreslagna ändringen kommer samma försiktighetskrav att ställas i fråga om körning på snötäckt skogsmark och snötäckt jordbruksmark. En skärpning av reglerna för körning på jordbruksmark var enligt utskottet motiverad bl.a. med hänsyn till att det vid upprepad körning med terrängskoter på snötäckt jordbruksmark finns risk för att snön packas hårdare. Detta kan leda till snösmältning och tjällossning av markunderlaget med risk för skador på gröda och annan vegetation. Enligt vad utskottet inhämtat pågår för närvarande inte något arbete med ytterligare skärpning av lagen vare sig i Miljödepartementet eller vid Naturvårdsverket. Det arbete som pågår avser buller och avgaser vid användande av snöskoter. Utskottet vill dock erinra om att, vad gäller möjligheten till ytterligare förbud och inskränkningar för skoterkörning, landets kommuner enligt gällande terrängkörningslagstiftning har möjlighet att besluta om områden inom vilka skotertrafiken kan regleras genom förbud och kommunala eller privata ledssystem. Utskottet har vidare inhämtat att Naturvårdsverket har utfört en samlad redovisning och utvärdering av lokalt och regionalt arbete med regleringen av färdsele med fordon i terrängen i de svenska fjällen. Av redovisningen framgår att fyra kommuner har utnyttjat möjligheten att besluta om kommunala förbudsområden, däribland Härjedalens kommun. Vidare kan en kommun besluta om lokala trafikföreskrifter om snöskotertrafiken behöver regleras från ordnings- eller säkerhetssynpunkt. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna MJ378 (c) och MJ452 (s) i den mån de inte kan anses tillgodosedda.

Utskottet har vid ett flertal tidigare tillfällen och senast våren 2002 (bet. 2001/02:MJU24) tagit ställning till motioner om kostnader för strandstädning på framför allt Västkusten. Utskottet anförde då att det i den då aktuella motionen framförda förslaget om statligt bidrag till kommunernas strandstädning innebär att kommunerna i princip skall bära kostnaderna för nedskräpningen. En sådan uppfattning står i motsättning till principen att förorenaren skall betala (*Pollutor Pays Principle*). Utskottet redogjorde för regeringens uppfattning i frågan nämligen att ett viktigt sätt att minska nedskräpningen är att angripa problemet mera i grunden och satsa på lokalt och regionalt förankrade projekt som fokuserar på opinionsbildning bland vissa målgrupper såsom fiskare, redare, oljeindustri etc. Syftet härmed är att minska mängden marint avfall genom att skapa attityd- och beteendeförändringar hos dem som bidrar mest till nedskräpningen. Utskottet hänvisade även till det projekt som sedan två och ett halvt år pågår med Stiftelsen Håll Sverige Rent i samarbete med stiftelsens samarbetspartner i Nordsjöstaterna. Projektet har initierats av stiftelsen och omfattar hela Nordsjöregionen. I projektets referensgrupp ingår från svenska sida Fiskeriverket, Sjöfartsverket, Naturvårdsverket, OKQ8, Preem Petroleum AB, Wallenius Wilhelmsen Lines, Sveriges fiskares riksförbund, Sveriges Redareförening och Svenska båtunionen. Primära målgrupper är fiskare, sjömän, ägare av fritidsbåtar och oljeindustriarbetare. Projektet

genomför aktiviteter som kan påverka dessa grupper och som på sikt kan minska den marina nedskräpningen. Projektet finansieras delvis av EU:s program Interreg IIIB North Sea. Det anförda innebär att riksdagen inte bör vidta några åtgärder med anledning av motion MJ491 (c) yrkande 1.

När det gäller frågan om det ekonomiska ansvaret för hanteringen av döda sälar har utskottet inhämtat att Länsstyrelsen i Västra Götalands län på uppdrag av regeringen (Miljödepartementet) i februari i år överlämnade en rapport om omhändertagande av döda sälar. Rapporten, som innehåller en sammanställning av samtliga berörda kommuners erfarenheter, både praktiskt och kostnadsmässigt, bereds i Regeringskansliet. Med det anförda föreslår utskottet att motion MJ279 (c) lämnas utan vidare åtgärd från riksdagens sida.

Utskottet har inhämtat att Jordbruksverket i december 2001 redovisade regeringens uppdrag att i samråd med Naturvårdsverket och andra berörda myndigheter göra en översyn av gällande bestämmelser för användande av taggtråd i syfte att undersöka om ytterligare eller ändrade bestämmelser behövs. Verkets bedömning var att det i dagsläget inte finns anledning att införa ett totalförbud mot användandet av taggträdsstängsel inom djurhållningen. Skälen till detta är bl.a. att användandet av taggtråd håller på att fasas ut och att taggträdsstängsel är mindre vanliga i dag än tidigare. Skador orsakade av taggtråd är enligt vad som framkommit relativt få till antalet medan sårskador av andra orsaker är betydligt mer frekventa. Jordbruksverket har däremot i sina djurskyddsföreskrifter infört en bestämmelse om att stängsel skall vara utformat och anordnat på sådant sätt att djur som hålls inom stängslet under normala förhållanden inte skadas. Stängsel som innehåller taggtråd får inte vara elektrifierade. Det största djurskyddsproblemet med taggtråd är enligt verkets uppfattning emellertid den taggtråd som blir kvarlämnad i naturen och som inte längre fyller någon funktion. Enligt gällande lagstiftning i miljöbalken och Jordbruksverkets föreskrifter är den som bedriver en verksamhet respektive djurhållaren skyldig att hålla markerna rena från taggtråd. Mot bakgrund härav finner utskottet motion MJ281 (m) tillgodosedd utan någon vidare åtgärd från riksdagens sida.

Senast våren 2002 uttalade utskottet att avsikten med miljömärkning är att den skall utgöra en garanti för konsumenten att produkten har producerats i enlighet med de kriterier som gäller för den aktuella miljömärkningen. Sveriges hållning är att miljömärkning skall vara frivillig och marknadsdriven, dvs. inte ett ansvar för staten. Detta lägger ett stort ansvar på konsumenterna, men även på ideella organisationer, att själva bedöma vad miljömärkningen står för. Utskottet såg det därför positivt att olika medier uppmärksammar sådan miljömärkning som inte svarar mot de kriterier som svenska konsumenter förutsätter ingår i miljömärkningssystemen. Enligt vad utskottet då hade erfarit pågick inom kommissionen arbete med att fastställa riktlinjer för hur de olika miljömärkningssystemen skall kunna jämföras. Detta gällde bl.a. tropiskt timmer (bet. 2001/02: MJU24). Utskottet har vidare erfarit att kommissionen under våren 2003 har lagt fram förslag om olika åtgärder mot import till unionen av illegalt avverkat timmer (KOM 9944/03). Med det

anförda föreslår utskottet att motion MJ480 (s) lämnas utan riksdagens vidare åtgärd.

Som utskottet även anförde våren 2002 (bet. 2001/02: MJU24) representerar Naturvårdsverket Sverige i EU:s fågelkommitté och verkar där för att fågeljakten i medlemsländerna och kandidatländerna sker helt i enlighet med fågeldirektivets bestämmelser. Den svenska linjen är att Sverige på EU-nivå skall arbeta för att fågeljakten såväl i medlemsländerna som i kandidatländerna skall bedrivas i linje med fågeldirektivet. Utskottet ställde sig då bakom den restriktiva ståndpunkt som den svenska regeringen givit uttryck för i sammanhanget. Läget i förhållande till kandidatländerna är enligt Naturvårdsverket att det i flera sydeuropeiska länder finns stora brister i tillämpningen av bl.a. fågeldirektivet. Malta och Cypern är exempel på detta, även om det finns olika uppfattningar om antalet fåglar som olovligen fångas med nät, limstickor m.m. Enligt vad utskottet erfarit har Cypern och Malta i sina medlemsförhandlingar försökt få gehör för önskemålen om att delvis fortsätta den traditionella småfågeljakten, men att EG-kommissionen har ställt sig avvisande härtill. Som framgår av utskottets redogörelse våren 2002 diskuterades frågan i Fågelkommittén i juni 2001, och kommissionen redovisade då sin inställning till de begärda undantagen från kandidatländerna. Dessförinnan hade EU:s medlemsländer var för sig redovisat sin ståndpunkt om de begärda undantagen från fågeldirektivet. Sverige, som har en restriktiv hållning i dessa frågor, avstyrkte bl.a. att Malta och Cypern skulle ges rätt att nyttja fångstmetoder som t.ex. slagnät och att fånga småfåglar som tidigare inte fångats inom EU. Enligt vad utskottet härefter har erfarit var småfågeljakten en av de svåraste frågorna under Maltas medlemskapsförhandlingar hösten 2002. Sverige vidhöll sin mycket restriktiva hållning och godtog inte kommissionens förslag till kompromiss och var ett av de länder som längst höll emot de krav på undantag som Malta ursprungligen önskade och som därigenom bidrog till att korta ned både övergångstiden från 25 år till 5 år och antalet arter som omfattas av undantaget. Resultatet blev en skärpning av kompromissen som innebär att Malta i sin överenskommelse om medlemskap har fått en övergångstid om 5 år beträffande 7 småfågelarter, bl.a. grönfink, bofink, grönsiska och hämppling. Enligt avtalet får dessa arter inte fångas för konsumtion utan endast för att användas som burfåglar. Under övergångstiden skall Malta dessutom bygga upp en uppfödning verksamhet för dessa arter som därefter inte får fångas över huvud taget. För övriga småfågelarter är jakt förbjuden. När det gäller småfågeljakten på Cypern bör noteras att, till skillnad från på Malta, småfågeljakt är förbjuden i lag. Enligt vad utskottet erfarit fungerar efterlevnaden emellertid inte. Utskottet har inhämtat att ett sammanträde inom ramen för EU:s fågelkommitté ägde rum i juni 2003. Inför sammanträdet hade Sverige begärt att slutresultatet av Cypers medlemskapsförhandlingar då skall redovisas. Vid mötet i juni redovisade kommissionen kortfattat resultatet av medlemsförhandlingarna beträffande fågeldirektivet. Det enda undantag från bestämmelserna i fågeldirektivet med koppling till småfågelfångst som nämdes var de övergångsregler som Malta har fått, dvs. en övergångstid för

fångst av 7 arter av finkar för burhållning. Fångst för konsumtion medgavs inte. De generella undantag som landet begärde då det gällde jakt på vårflyttande fåglar, t.ex. turturduva, medgavs inte. Utskottet har även erfarit, vilket bör tilläggas, att småfågeljakten på Cypern har varit föremål för diskussion även inom Bernkonventionen. Utskottet, som givetvis även i fortsättningen ställer sig bakom den restriktiva ståndpunkt som regeringen har givit uttryck för i sammanhanget, anser därmed att motion U223 (s) inte bör föranleda någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Bevarande av biologisk mångfald (punkt 1)

av Lennart Fremling (fp) och Sverker Thorén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03: MJ315 yrkande 13.

Ställningstagande

Skyddet av den biologiska mångfalden utgör en hörnsten i den liberala miljöpolitiken. Biologisk mångfald gäller arter, genetisk mångfald inom arter samt ekosystem och landskap. Biologisk mångfald främjar ekosystemets flexibilitet och uthållighet och behöver på alla sätt skyddas och bevaras för framtida generationer. Naturens skönhet, rytm och ljud utgör en viktig del av vår livskvalitet och det är enligt vår mening en central uppgift för miljöpolitiken att öka möjligheterna till naturupplevelser för alla, oavsett om man bor i glesbygd, landsbygd eller tätort. Detta bör ges regeringen till känna.

2. Inventering av nyckelbiotoper, m.m. (punkt 3)

av Åsa Domeij (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03: MJ431 yrkandena 5, 6, 8 och 9 samt avslår motion 2002/03: MJ431 yrkande 10.

Ställningstagande

Skogsvårdsorganisationens fördjupade nyckelbiotopinventering (NBI) som avslutades år 2003 utgör ett viktigt skogspolitiskt medel som väsentligt bidrar till att kartlägga och bevara den biologiska mångfalden i skogslandskapet. Kontrollinventeringar har dock visat att det, trots den fördjupade inventeringen 2001–2003, återstår ett stort antal nyckelbiotoper i skogslandskapet som inte hunnit kartläggas. Dessutom har kunskapen om vissa udda biotop typer ökat starkt under senare år liksom behovet av individuell rådgivning i fält till

markägare om deras nyckelbiotoper. Skogsvårdsorganisationen bör därför ges fortsatta och ökade resurser till nyckelbiotopinventering under treårsperioden 2004–2006.

Mot bakgrund av det ökade antalet nyupptäckta områden som bör säkerställas bör enligt min mening målet för biotopskydd ökas från nuvarande 30 000 hektar till 50 000 hektar per år. Därtill kommer behovet av vissa former av skötselåtgärder i vissa biotoptyper, särskilt i södra Sverige, vilket motiverar ökat anslag.

Skogsvårdsorganisationen har i sin utvärdering av skogspolitiken (SUS 2001) tagit upp det skogspolitiska miljömålet och särskilt framhållit behovet av alternativa avverkningsformer i s.k. kontinuitetsskogar. Jag anser att en kartläggning bör göras av områden där trakthyggesbruk bör undvikas och där ett alternativt och miljöanpassat skogsbruk bör utföras. Skogsstyrelsen bör utreda lämpliga skogsbruksmetoder för olika typer av kontinuitetsskogar.

Särskilda resurser bör avsättas för naturvårdsbesiktning av avverkningsanmälda skogsområden före avverkning.

Det ovan anförda bör ges regeringen till känna.

3. Artdatabanken, m.m. (punkt 4)

av Åsa Domeij (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03: MJ431 yrkandena 1 och 3 samt avslår motion 2002/03: MJ219 yrkande 1.

Ställningstagande

För att Svenska artprojektet skall kunna genomföras planenligt och för att ökade krav på insatser från Artdatabanken om åtgärdsprogram och bevarandestrategier skall kunna mötas bör Artdatabanken tillföras ytterligare resurser under innevarande mandatperiod. Jag anser också att biotopskydd bör införas för de två högsta kategorierna på rödlistan, och lagskyddets omfattning och utformning bör utredas snarast. Detta bör ges regeringen till känna.

4. Reservatsbildning, skötselavtal m.m. (punkt 11)

av Catharina Elmsäter-Svärd (m), Sven Gunnar Persson (kd), Lars Lindblad (m), Jan Andersson (c) och Bengt-Anders Johansson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03: MJ327,

2002/03: MJ367 yrkandena 1 och 2, 2002/03: MJ392 och 2002/03: N269 yrkande 7.

Ställningstagande

Enligt vår mening bör reservatsbildning till största delen ske på samhällets marker. I övriga fall bör så långt möjligt frivilliga skötselavtal med 5–10 års avtalstid och lokal förankring upprättas, och markägaren bör ha inflytande på utformningen av naturvärden i form av bl.a. långsiktigt hållbara lösningar. När det gäller konsekvensutredningar vid bildandet av naturreservat bör en utvärdering göras av nuvarande skyddsplaner för att bästa möjliga förutsättningar skall kunna tillskapas för kommande reservat. Vidare bör en utredning göras om naturvårdsintressen och brukanderätt för skogsägare. Syftet bör vara att mot bakgrund av ny kunskap ange riktlinjer för hur konflikten mellan bevarandebeståndet och det berättigade intresset hos skogsägare att kunna bruka sin skog skall kunna lösas. Erfarenheterna vid avgränsning och genomförande av skogsreservat bör granskas och staten måste skaffa sig en bättre bild av vilken effekt insatser avseende miljömålet kan få i praktiken på miljön och produktionen. Detta bör ges regeringen till känna.

5. Omberg som nationalpark (punkt 13)

av Åsa Domeij (mp) och Sven Gunnar Persson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03: MJ244, 2002/03: MJ254, 2002/03: MJ295 och 2002/03: MJ323.

Ställningstagande

Enligt vår mening uppfyller Omberg med stor sannolikhet de kriterier som ställs på en nationalpark vad gäller storlek, naturvärden, vetenskapliga värden, upplevelsevärden och kulturella värden. Det finns en varierande näringsverksamhet på och omkring Omberg, och berget har sådana värden att det bör skyddas och förvaltas enligt den högsta skyddsform vårt land har för ett naturområde. Blir Omberg nationalpark får områdets skötsel en inriktning mot ökat naturskydd, stor biologisk mångfald och höga upplevelsevärden. Hur näringarna skulle påverkas om Omberg blev nationalpark behöver emellertid belysas ytterligare. Därför bör en utredning få visa vilka förutsättningar som gäller och vad en nationalparksbildning skulle innebära för olika intressenter. Naturvårdsverket påbörjade under år 2001 en översyn av nationalparksplanen. I samband härmed bör nya objekt föras in i planen allteftersom ytterligare fakta och inventeringar tillkommer. Omberg är ett exempel på objekt som bör tillföras den nya nationalparksplanen. Detta bör ges regeringen till känna.

6. Marina reservat (punkt 14)

av Åsa Domeij (mp), Lennart Fremling (fp), Sven Gunnar Persson (kd), Sverker Thorén (fp) och Jan Andersson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:MJ315 yrkandena 8 och 16 delvis, 2002/03:MJ431 yrkande 4, 2002/03:MJ432 yrkande 6 och 2002/03:MJ48 yrkande 10 samt avslår motionerna 2002/03:MJ313 yrkandena 7 och 8 samt 2002/03:MJ492 yrkande 4.

Ställningstagande

Enligt miljökvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård skall Östersjön och Västerhavet ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga, och den biologiska mångfalden skall bevaras. Särskilt värdefulla områden skall skyddas mot ingrepp och andra störningar. I enlighet härmed anser vi att marina reservat som täcker Östersjöns samtliga huvudbiotoper bör inrättas och de fem reservat som har beslutats bör iordningställas omedelbart. Exempel på områden som lämpar sig väl att skyddas som reservat är de s.k. utsjöbankarna, grunda områden av stor betydelse som lek- och foderområden för fisk. Naturvårdsverket har föreslagit att i första hand fyra av de tolv utsjöbankarna bör skyddas, nämligen Hoburgs bank, Norra Midsjöbanken, Lilla Middelgrund och Fladen. Enligt vår mening bör även mjukbottnar, ålgräsängar och musselbankar med särskilt höga ekologiska värden skyddas som Natura 2000-områden. Detta bör ges regeringen till känna.

7. Marina reservat (punkt 14)

av Kjell-Erik Karlsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:MJ313 yrkandena 7 och 8 samt avslår motionerna 2002/03:MJ315 yrkandena 8 och 16 delvis, 2002/03:MJ431 yrkande 4, 2002/03:MJ432 yrkande 6, 2002/03:MJ489 yrkande 10 och 2002/03:MJ492 yrkande 4.

Ställningstagande

Riksdagen har beslutat att ytterligare fem marina områden, utöver de sju marina reservat som redan finns, skall vara skyddade som reservat senast år 2005. Arbetet går dock långsamt och det är inte troligt att detta delmål kommer att uppnås. Vänsterpartiet anser att behovet att avsätta skyddade områden i marina miljöer är akut och att avsättning som marina skyddsområden är den

viktigaste och mest effektiva åtgärd som kan vidtas i arbetet med att säkra den biologiska mångfalden i Östersjön. Arbetet måste därför påskyndas. Vänsterpartiet anser vidare att regeringen snarast bör ge merparten av de 12 utsjöbankar som finns i den svenska delen av Östersjön långvarigt skydd.

Marina reservat kan skapas genom att det skyddsvärda området ingår i EU:s Natura 2000-nätverk. Ett exempel på ett område som är i behov av sådant skydd är Norra Midsjöbanken öster om Ölands södra udde. Vänsterpartiet anser att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förslag till hur detta område skall kunna ingå i Natura 2000-nätverket.

Det ovan anförda bör ges regeringen till känna.

8. Skyddet av rovdjuren (punkt 18)

av Lennart Fremling (fp), Sverker Thorén (fp) och Åsa Domeij (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 8. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:MJ315 yrkande 15.

Ställningstagande

Skyddet av hotade arter utgör en viktig del av den biologiska mångfalden, och vi har ett särskilt ansvar att värna om våra rovdjur. De fem stora rovdjuren björn, varg, lo, järv och örn måste få utveckla livskraftiga stammar i Sverige. Skydds jakt på rovdjur skall starkt begränsas till dess populationerna är tillräckligt stora för att långsiktigt överleva, förutom i renbetesområden, och djurägare som får sina djur rivna av rovdjuren skall få full ersättning för skadan. Detta bör ges regeringen till känna.

9. Svensk politik på valfångstområdet (punkt 22)

av Catharina Elmsäter-Svärd (m), Åsa Domeij (mp), Lennart Fremling (fp), Sven Gunnar Persson (kd), Lars Lindblad (m), Sverker Thorén (fp), Jan Andersson (c) och Bengt-Anders Johansson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 9. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:MJ343 yrkande 3 och avslår motion 2002/03:MJ343 yrkande 1.

Ställningstagande

I mitten av oktober 2002 höll den internationella valfångstkommissionen, IWC, ett extra möte i Cambridge i England. Genom att signatärmakten USA dagen före mötet hade accepterat Islands ansökan inklusive landets reservation mot kommersiell valfångst från år 2006 hade Island blivit medlem av

IWC. En av de frågor som aktualiserades vid mötet var ett eventuellt upphävande av Islands medlemskap inklusive reservationen. I omröstningen huruvida Islands ansökan skulle betraktas som en ny ansökan kom den svenska rösten att utgöra tungan på vågen. Med röstsiffrorna 19 för och 18 mot beslutades att så var fallet. Konsekvensen blev att Island behöll sitt medlemskap, vilket enligt vår mening måste vara ett misstag.

Det är enligt vår mening av vikt att den svenska politiken i valfrågor nu formuleras grundligt av den svenska riksdagen. Regeringen bör därför skyndsamt för riksdagen redovisa den politik som de senaste tio åren har förts i valfrågor och lägga fram förslag om hur den framtida politiken skall utformas och organiseras.

Det ovan anförda bör ges regeringen till känna.

10. Taggtråd i naturen (punkt 28)

av Catharina Elmsäter-Svärd (m), Lars Lindblad (m) och Bengt-Anders Johansson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 28 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 10. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03: MJ281.

Ställningstagande

Sedan början av förra seklet har de ideella djurskyddsorganisationerna riktat uppmärksamhet mot de faror som taggtråd innebär för såväl tama som vilda djur. Att taggtråd åsamkar djur plågsamma och onödiga skador visar inte minst vittnesmål från hundägare och andra djurägare. Enligt vår uppfattning är taggtråd ett mycket otidsenligt stängsel, varför det är angeläget att ett förbud mot användning av taggtråd införs och att resurser avsätts för att marker skall rensas på gammal taggtråd. Detta bör ges regeringen till känna.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

Restaurering av Emån (punkt 9)

av Kjell-Erik Karlsson (v).

Emån bildar ett av Sveriges mest artrika åsystem med ett stort antal fiskarter, och dess vattensystem omfattar närmare 80 mil vattendrag. I ån finns lax och storväxt havsöring och den utrotningshotade malen har haft ett av sina största reproduktionsområden i detta vattensystem. I ån finns även många värdefulla lokala öringstammar och Sveriges sydligaste sjö med naturlig föryngring av röding är belägen i Emåsystemet.

Emån har ett problem gemensamt med många andra åar och älvar; den är reglerad av kraftverksdammar och andra magasins uppdämningar. Detta innebär att laxen och den mycket berömda havsöringen inte kan vandra mer än i en kort del av vattensystemet. Emåns lax och havsöring bör därför snarast få möjlighet till lekplatser som inte är utsatta för miljöstörningar.

Det är av nationellt intresse att Emålxaxen kan utvecklas och på sikt fiskas i hela Emåns vattenområde.

Vargstammen m.m. (punkt 19)

av Catharina Elmsäter-Svärd (m), Sven Gunnar Persson (kd), Lars Lindblad (m), Jan Andersson (c) och Bengt-Anders Johansson (m).

De stora rovdjuren måste ha plats för att leva i Sverige. Samtidigt är det viktigt att rovdjursstammarna utvecklas på ett sådant sätt att människors rätt att bo och verka på landsbygden inte äventyras. Som vi anförde bl.a. våren 2003 i samband med riksdagens behandling av jakt- och viltvårdsfrågor (bet. 2002/03: MJU9) bör beslutande myndigheter ges ökade befogenheter att medge jakt för att förebygga skador och andra olägenheter samt för att realisera riksdagens beslut om en varsam tillväxt av rovdjursstammarna. På flera håll har vargstammen vuxit sig så stark att den utgör ett direkt hot mot lokalbefolkningens möjligheter att leva ett normalt liv. Vi anser därför att det bör vara möjligt att bedriva skydds jakt, reglerad licensjakt och avlysningsjakt på varg. Naturvårdsverket bör ges större möjligheter att besluta om skydds jakt, dvs. en skydds jakt av avlysningskaraktär, enligt 27 § jaktförordningen (1987:905). Lokala och regionala myndigheter bör också kunna fatta beslut om skydds jakt eller andra åtgärder när lokala problem uppstår. Vi anser vidare att alla skador på tamdjur, inklusive jakthundar och hästar, som orsakas av rovdjur bör ersättas, och full ekonomisk ersättning bör utgå för djur som

ingår i näringsverksamhet och djur som hålls som husdjur oavsett om de är kopplade till näringsverksamhet. Slutligen anser vi att ökade resurser behövs för uppsättning av elstängsel och andra åtgärder som krävs för att djurhållning i områden med förekomst av stora rovdjur skall kunna garanteras. Vi har för avsikt att återkomma till riksdagen i dessa frågor.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2002

2002/03: MJ209 av Kenneth Johansson m.fl. (c):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bevarande av listade utrotningshotade husdjursraser.

2002/03: MJ219 av Maria Larsson (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en översyn görs över rödlistade arter.

2002/03: MJ234 av Ulla Löfgren och Jan-Evert Rådström (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avskaffa de nationella miniminivåerna och etappmålen för arterna björn, varg och lo.

2002/03: MJ244 av Sven Brus och Yvonne Andersson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning av förutsättningarna för Omberg att bli nationalpark.

2002/03: MJ247 av Axel Darvik m.fl. (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en undersökning om hur djurlivets närmiljö påverkas av vindkraften.

2002/03: MJ254 av Sonia Karlsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om bildande av Ombergs nationalpark.

2002/03: MJ278 av Lars-Ivar Ericson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bekämpa den spanska skogssnigeln.

2002/03: MJ279 av Åsa Torstensson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statens ansvar att bekosta hanteringen av döda sälar.

2002/03: MJ281 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om restriktioner mot användning av taggtråd samt rensning av gammal taggtråd.

2002/03: MJ288 av Marietta de Pourbaix-Lundin och Göran Lindblad (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att fastställa en miniminivå för vargstammen på 500 individer eller 50 vargföryngringar i Sverige per år.

2002/03: MJ292 av Runar Patriksson och Cecilia Wikström (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att antalet vargar i Sverige skall innebära att det är en jaktbar stam.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att sprida vargstammen över hela landet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om opinionsundersökningar i rovdjursbygder.

2002/03: MJ295 av Karin Granbom (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Omberg bör skyddas och förvaltas som nationalpark.

2002/03: MJ298 av Dan Kihlström (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om regelverket för det ökade anslaget till informationsinsatser om stora rovdjur.

2002/03: MJ313 av Kjell-Erik Karlsson m.fl. (v):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förslag kring hur flertalet av utsjöbankarna i Östersjön kan ges långvarigt skydd.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förslag kring hur Norra Midsjöbanken skall kunna ingå i Natura 2000-nätverket.

2002/03: MJ315 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inrättande av marina reservat.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bevara den biologiska mångfalden.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att nyanlägga och restaurera våtmarksområden.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skydda våra rovdjur.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Natura 2000.

2002/03: MJ323 av Helena Hillar Rosenqvist och Claes Roxbergh (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Omberg bör skyddas och förvaltas som nationalpark.

2002/03: MJ327 av Lars Gustafsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om reservatsbildning av privatägd mark.

2002/03: MJ343 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall rätta till sitt misstag i IWC och därmed säkra att kommersiell valfångst inte blir tillåten.
2. Riksdagen begär att regeringen löpande skall informera övriga riksdagspartier i valfångstfrågan.
3. Riksdagen begär att regeringen för riksdagen redovisar den förda valfångstpolitiken samt lägger fram förslag om inriktningen av och målen för den framtida svenska valfångstpolitiken.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att Sverige ändrar sin hittillsvarande policy beträffande representation vid IWC.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om innehållet i den svenska valfångstpolitiken.

2002/03: MJ346 av Per-Olof Svensson och Raimo Pärssinen (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att en bevarandeplan skall upprättas för fjällkon.

2002/03: MJ348 av Karin Pilsäter och Erik Ullenhag (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att fastslå en miniminivå på 500 vargar.

2002/03: MJ357 av Dan Kihlström och Mikael Oscarsson (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en omedelbar översyn och ändring av den av riksdagen beslutade rovdjurspolitiken.

2002/03: MJ363 av Jörgen Johansson och Annika Qarlsson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en samlad nordisk rovdjurspolitik.

2002/03: MJ367 av Åsa Torstensson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av lokalt förankrade skötselplaner i samband med kommande reservatsbildningar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konsekvensutredningar vid bildandet av naturreservat.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ansvar, resurser och aktiva planer för att hålla skärgårdens marker öppna.

2002/03: MJ372 av Claes-Göran Brandin (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ändring av EU:s fågelskyddsdirektiv.

2002/03: MJ378 av Håkan Larsson och Sven Bergström (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om snöskoterkörning på åkermark.

2002/03: MJ383 av Kjell-Erik Karlsson och Sven-Erik Sjöstrand (v):

1. Riksdagen beslutar om ändring i miljöbalken så att beväxta skydds zoner införs för havsöringsbäckar och laxåar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om brottsliga handlingar som orsakar fiskdöd.

2002/03: MJ387 av Birgitta Ohlsson (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att 500 vargar borde vara ett minimum för en livskraftig vargstam.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en utredning tillsätts för att utröna vilka djurarter som ytterligare bör fredas från jakt.

2002/03: MJ392 av Lena Ek och Sven Bergström (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning rörande naturvårdsintressen och ägande- och brukanderätten för skogsägare.

2002/03: MJ398 av Hans Unander m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rovdjur.

2002/03: MJ399 av Berit Högman och Marina Pettersson (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att allmänhetens tillgång till "vargtelefonen" bör utökas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de regionala statliga myndigheterna LAN och LS bör samverka kring förebyggande åtgärder för rovdjursangrepp på tamdjur och tamboskap.

2002/03: MJ402 av Lennart Beijer m.fl. (v, c, kd, fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vidta åtgärder för att säkra fri fiskvandring i Emån från mynningen upp till Ädelfors.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att lösa problemet vid Emsfors.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att säkra utvandring av fisk till Östersjön.

2002/03: MJ403 av Lennart Beijer (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stoppa framtida grävningar och vallar vid Emån.

2002/03: MJ409 av Håkan Juholt m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Emån.

2002/03: MJ412 av Sven Bergström och Kenneth Johansson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen vad i motionen anförs om en bättre rovdjurspolitik för balanserade rovdjursstammar i bl.a. Gävle–Dala-området.

2002/03: MJ431 av Åsa Domeij och Claes Roxbergh (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om Artdatabanken.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att biotopskydd för de två högsta kategorierna på rödlistan bör införas i enlighet med vad som anförs i motionen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att fler marina reservat bör inrättas i enlighet med vad som anförs i motionen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fortsatta nyckelbiotopsinventeringar.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om målet för biotopskydd.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kontinuitetsskogar.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av avverkningsbesiktning.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av kvalificerade inventeringar i Naturvårdsverkets regi.

2002/03: MJ432 av Alf Svensson m.fl. (kd):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om marina naturreservat.

2002/03: MJ449 av Per-Olof Svensson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att staten bör ta sin del av ansvaret för förmedling av objektiv och fakta-baserad rovdjursinformation som regeringens utredare förde fram i Rovdjursutredningen och medverka till att det förverkligas vid Rovdjurscentret De fem stora vid Järvzoo.

2002/03: MJ451 av Leif Björnlod (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ha en kontrollerad tillväxt av vargstammen på förslagsvis 10 % per år.

2002/03: MJ452 av Marie Nordén och Gunnar Sandberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skoterkörning på åkermark.

2002/03: MJ460 av Hans Stenberg och Susanne Eberstein (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att storskarven bör strykas från EU:s lista över hotade fågelarter.

2002/03: MJ467 av Lennart Klockare (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förslag till en åtgärdsplan som stärker havsöringsstammen i de två nordligaste länen.

2002/03: MJ470 av Viviann Gerdin (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att beslut rörande rovdjuren skall överföras från Naturvårdsverket till länsstyrelserna.

2002/03: MJ480 av Anders Ygeman (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder mot bluffen med odlat ädelträ.

2002/03: MJ489 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om marina reservat.

2002/03: MJ491 av Åsa Torstensson och Jan Andersson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statens ansvar för kostnaderna för strandstädning.

2002/03: MJ492 av Mona Jönsson m.fl. (mp):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till restaureringsplan för våra kusthav.

4. Riksdagen begär att regeringen påskyndar inrättandet av fler marina reservat.

2002/03: MJ493 av Åsa Torstensson m.fl. (c):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om marina reservat.

2002/03: N269 av Per Westerberg m.fl. (m):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om granskning av erfarenheterna vid avgränsning och genomförande av skogsreservat.

2002/03: N342 av Birgitta Sellén (c):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att genbanken vid Hundskolan i Sollefteå får vara kvar där.

2002/03: U223 av Håkan Juholt (s):

- Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder mot fågeljakten på Cypern och Malta.